

Kövérség ellen használják
Le THE MEXICAIN DU DR. JAWAS
 mely anélkül, hogy az egészségnek ártana, kitűnő eredménnyel jár, minden diéta nélkül. The Mexicain, Párisban, a Városlátogatási gyógyszerárban készült. A tessékesség nemcsak az alak elegáns voltát befolyásolja, hanem idő előtt védi. Dr. Jawas The Mexicainje nyúlanká tesz és bájos formát ad. — Meglepő eredmény! Önkodjunkt utánzástól és ügyeljünk erre a névre: **THE MEXICAIN**. Dr. Jawastól Párisban. — Kapható gyógyszerárakban. — Csomagként 5 korona 50 fillér.

Nagybani lerakat Ausztria-Magyarország részére **Török József** xxx. gyógyszerárban, Budapest, VI., Király-utca 12. szám. xxxxx

Használat előtt. Használat után.

Ez az, a mil én akarok:

„Palma Kaucuk Cipősarok”

Fiatalosan üde és szép lesz, ha a „ZEIDIJE” keleti szépitőszereket használja!!!

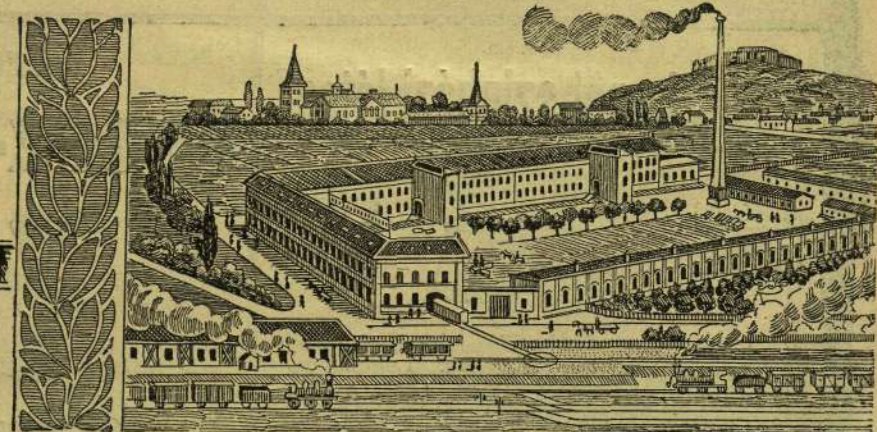
Ezen szerek a keleti nők egész szépségét varázsolják elő és a legkiválóbbat a keleti nőknek. Egy keleti szépitőszereket (K. 1.50) és keleti szappant (K. 1.50), melyek mindketten bármilyen bőrtesztek a bőr, keleti pudert (K. 1.50) és keleti parfümöt (K. 1.50) bérmentve 10.50 K. Külön külön az összeg előzetes beküldése és 30 fillér porto ellenében kapható.

Gusztav Proche
 gyógyszerár keleti
 Budapest, V. kerület, Rákóczi-utca 12.
 Brcka, Bosznia.

Magyarország részére főraktár Budapest TÖRÖK J. Király-utca 12. Száz és száz köszönő és elismerőlevél megtekinthető. 000000000000

David Károly és fia
DOBOZGYÁRA

POSTATAKARÉK-PÉNZTÁR:
 MAGYAR-CHEQUE-SZÁMLA 484.
 OSZTRÁK CHEQUE SZÁMLA 847956.
 SÜRGŐNY-CÍM: „CARTONAGE”
 TELEFON: 41-48.

Piros arcz, Piros orr, Piros kéz

sohasem volt divatban és minden nő és férfi igyekszik ezektől a csunya bőrbántalmaktól a szeplő és pattanással együtt megszabadulni a legrövidebb idő alatt. :: ::

8 nap teljesen elegendő, hogy vörös arcza, vörös orra, vörös keze hófehér, tiszta és finom legyen. Csakis a híres bőrpoló szerekhez:

Diana krém-, Diana szappan-

hoz kell fordulni, akkor nem lesz többé piros orra, piros keze, piros arczbőre.

Több mint egy millió köszönő levél igazolja a fenti körülményt.

DIANA-PUDER

pedig arról nevezetes, hogy az arczon egyenesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan; amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállítva, ki van zárva a láthatósága a kékes-színű arczbőrnek, amely szín olyan nők arczán látható, kik ártalmas összetételű pudert használnak.

Egy üvegtégely Diana-krém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.

Egy üvegtégely Diana-krém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.

Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 fill.

Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsza, vagy sárga színben) 1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógyszerárakban, drogériákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körut 5.

(A legkisebb megrendelés is fordulópóstaival utánvétellel eszközöltek.)

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

6. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, FEBRUÁR 5.

Szerkesztőségi iroda: IV. Beátnoda-utca 5.
 Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
 ára 40 fillér.

Előfizetési
 feltételek:

Egész évre — 20 korona.
 Félévre — 10 korona.
 Negyedévre — 5 korona.

A „Világkrónika”-val
 negyedévenként 1 koronával
 több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is eszandó.

A SZÉKELY BERTALAN EMLÉKKIÁLLÍTÁS.

MIDŐN SZÉKELY BERTALAN a múlt év augusztus havában meghalt, a nekrológusok alighanem zavarban voltak, mivel a művész munkásságának második fele meglehetősen ismeretlen volt előttük. Tudták mindannyian, hogy az elhunyt egészen élete végéig lázas tevékenységben töltötte napjait, de a közönség elé ennek a munkásságnak nem sok terméke került. Az 1900. évben rendezett kisebb gyűjteményes kiállítása, mely abba az időbe esett, midőn a közönség érdeklődését inkább a modern művészeti mozgalmak kötöt-

ték le, sem változtatott sokat azon a mindinkább kialakult s merevedni kezdő megállapításon, hogy Székely Bertalan a magyar történelmi festészet terén szerzett érdemeivel illeszkedik be képirásunk történetébe. Mégis egy kitűnő arckép, feltűnő könnyedséggel ábrázolt akt, néhány dekoratív festmény, s különösen egy pár meglepő tájkép azt sejtették, hogy a művész tehetsége nem merült ki a történelmi festmények és freskók alkotásában. Épen e lap hasábjain több ízben volt alkalmunk hangsúlyozni azt, hogy mindezek az ügylátszik csak mellékesen üzött festői kalandozások legalább is oly nagy, sőt talán sokkal

nagyobb tehetséget árulnak el, mint azok a művei, melyekkel hírnevét megalapozta. Csak-hogy ez a vélemény inkább csak sejtésekben merült ki, mivel bővebb bizonyítékok nem állottak rendelkezésünkre, úgy hogy az a vágy társult hozzá, hogy báresak megismerhetnők a maga egészében a mester munkásságát.

Ezt az óhajtatást valóra váltja az a kiállítás, mely a Múcsarnokban nyílt meg. Szerfelett gazdag anyagot halmaz fel, több mint ezer festményt, rajzot, aquarellt, kartont, úgy hogy eddig egy elhunyt művészünk alkotásából sem láttunk együtt ily kimerítő kiállítást.

Kétségtelen, hogy az eddigi felfogás ez után

MAGÁNYOS LAK A TÓ PARTJÁN.

SZÉKELY BERTALAN EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRÓL.

a tárlat után lényegesen módosulni fog, nem fogjuk a művészen egy egyoldalú irány művelőjét látni többé, mert annyi, de annyi tanujelét láttuk valósággal universalis tehetségének.

Útunk a nagyterembe visz, hol ismert történelmi képei láthatók. Itt köszönt reánk ifjúkori önarcképe is, melyről egy pathetikusan komoly, az életet fürkészni szerető fiatal embernek lelkesedése árad szét. A kép, mely csak rossz reproduktiókban volt ismeretes, a festési módor szempontjából is érdekes, sokkal szélesebb ecsettel, könnyedebben van megfestve, mint azok a képei, melyeket nemsokára azután festett. Történelmi képei már teljesen a müncheni történelmi festészet tanítványának mutatják. Hiszen festői nevelkedése ebbe a környezetbe sodorta őt. A melléktermeknek egyikeben számos ifjúkori kísérlete látható abból az időből, a mikor még semmiféle tanításban nem volt része, e kis képek, rajzok és másolatok csodálatos keverékét mutatják egy naiv, de életerős realizmusnak és a kor kicsinyes biedermeieres hangulatának. Mihelyt oktatás alá került Bécsben, Rahlnál már egy egészen más környezet levegőjébe jutott, egy pathetikus történelmi felfogás hatása alá, mely bontakozó tehetségének egészen más irányokat adott. A bécsi tartózkodás után még kissé visszazökökcent az akkori magyar légkörbe, de midőn Münchenbe ment, ismét teljesen elmerült az akkori irány, a történelmi festészet árába. Midőn Münchenben tanult, a historicismus a kultura minden terén delelőjén állott, az irodalom bőven ontotta a történelmi regényeket, a jogtudomány jogtörténeté alakult át és új iparművészeti stílus alkotása helyett a történelmi stílusokat variálták. Lassanként a művészet is uszállyhordozója lett a történelmi hangulatnak, legfőbb feladatát a história nagy jeleneteinek ábrázolásában, a világtörténet illusztrálásában látták. Midőn Székely ebbe a hatalmas áramlatba került, lelke nagyon is elő volt erre a hangulatra készítve, hiszen nemzeti katasztrófának a kedélyeket a nemzet multjába való menekésre utalta. Nem csoda, hogy lelkeben e kettős hatás alatt az a gondolat fogalmazott meg, hogy megalkotja a magyarság fényes momentumokban bővelkedő történetének festészetét. A nagyterem képei világosan megmutatják, hogy mennyiben volt Piloty és általában a historiai irány követője és hogy mennyiben maradt mégis egyéni, mert kétségtelen, hogy az iskola illusztráló hajlamai nála erős egyéni tehetséggel párosultak. Képeit erősen pathetikus lelkesedés hatja át és ez a pathos, melyet lelkeben hazafias lelkesedés táplált, nem válik üressé, mint annak idején csodált mesterének, Pilotynak, nem egy hazug gestusa. Székely rendszerint valami drámai jelenet tetőpontján ábrázolja hőseit, közvetlenül a végső kifejtés előtt. Képeinek hangsúlya nem a felvonulásokon, nem a csillogó ruhákon, nem az anyagfestésen nyugszik, hanem a dramatikus lelki motívum kidomborításán. Ezért nem sok alakot állít képeibe s ezeket mind a kép pszichológiailag adott középpontjához vonja. Ehhez a középponthoz sietnek a kép összes vonalai s maga a színezés ennek van alárendelve. Kétségtelen, hogy e szigorúan megkomponált képek mind lineáris harmóniára, kiegyensúlyozottságra törekzenek, még pedig abban az értelemben, mint azt a renaissance és barokk hagyományaiól a historiai iskola megállapította.

A mi a legkevésbé vonzó ezeken a képeken az színezésük, mely meglehetősen egyhangú, de viszont a nehéz, bágyadtan sötét színek, bágyadt tónusba vonva nem vonják el a figyelmet a kép tárgyától. Álljunk meg még egy pillanatra e teremben s kíséreljük meg összefoglalni e képeinek eredményét, melyekkel ifjúkorának s kezdő férfikorának nagy sikereit aratta. A magyar történelmi festészetnek nemcsak úttörője volt, hanem az iskola egyik legtehetségesebb tagja. Midőn e képeivel megjelent, fellépése új irányt, új iskolát jelentett a Barabáskor idyllikus naivitása után. Művészete a lelki életet nagyobb, egytűtőbb mozgásba sodorta s a nyugat művészetének egykorú s fejlettebb eredményeit juttatta érvényre Ormai primitívebb felfogásával szemben.

Ha a nagyteremből a melléktermekbe lépünk, nagy meglepetés ér, egyszerre mintha

SZÉKELY BERTALAN 1867-IKI ARCZKÉPE.

egy más művész társaságába kerülünk. Élénk színezésű, lágy hajlású aktok termén át egy nagy arcképgalériába jutunk, majd rajzok tömege következik, aztán sok tájkép jön s e képek legtöbbjéről már nem a régi Székely művészete tekint reánk, hanem a lassanként mindinkább kiforró, a maga egyéniségét megtaláló művészé. Sok alkotás van itt e szobákban is, mely az első nagyterem művészetének korába tartozik, de a szobák hangulatát mégsem ezek adják meg, mert jelentéktelenebbek, mint a kifejtett művész alkotásai. Az aktok termében már szembeötlő az a változás, a min Székely mindinkább átment, monoton színtelenség, össze nem egyeztetett lokális színek helyett lágy színgazdagságot látunk, merev pathos helyett derült szépséget, ünnepélyesség helyett bájos könnyedséget, egyoldalú idealizálás helyett több realizmust. A Léda téma sok variációban foglalkoztatta a művészt s egy-két megoldása meglepő erővel sikerült is. Nem a nagy képeken, hanem kisebbeken, így a 15. és 31. számún, hol nemcsak a rajz megkapó, de a színezés eredeti volta is meglep s mint tájképeinek is nem egy részlete az impresszionismus legelőnyösebb oldalait mutatja: élénk könnyedséget, színtelenséget és életeleveniséget. Aktjain egy másik érdekes törekvés is látható: a világítás eszközeit is kihasználja rajtuk úgy, hogy néha valóságos pleinair hatásokat ér el.

Arczképei már egészen más hangulatot sugároznak, mint ifjúkori önarcképe. Ezekben már nincsen romantika, hanem derült, nyugodt, bár mérsékelt realizmus. Mindenesetre különbséget kell tennünk azok között az arcképek között, melyeket a közéleti affektált póza nála is hamissá tett, de e képei mellett mennyi olyan van, mely lelki elmélyedéssel meglep, mint Pulszky Ferencz egyik képe, vagy olyan mint az, mely egy rózsaszínruhás nőt ábrázol, melynek színezése ismét az újkori francziákra emlékeztet. Ide lehet sorolni azokat a női fejeket is, melyeken oly különböző típusokat oly mély jellemző erővel s oly sok rajz- és színbeli finomsággal, oly kevés eszközzel elért nagy kontrasztokkal tud ábrázolni.

A kiállított tájképekkel szintén beleírta nevét festészetünk történetébe. Az a kép, melyet lapunk első oldalán lát az olvasó, egyik legjobb példája annak a változásnak, melyen Székely átment. Meleg, mély színekkel festett, életerős kép, melynek hangulatát maga a tárgy adja, nem a festő romantikája. Egyforma művészi ábrázolási Székely a napnyugtá hangulatát, a gomolygó szürke felhők alatt nyugró mező sejtelmességét, a közelgő éjjel sötétjét, a szél futását, a napsütötte erdőt, s fel tudott emelkedni addig a varázslatos hangulatig is, melyet a mult század német festői régi kastélyok ősrégi fáktól övezett kertjeiben az ég kékjéből, meglevenedni látszó najádokból s a park sejtelmes csendjéből szöttek. Azt

hiszszük, hogy e kiállítás után Székelyt a legjobb tájfestőink közé sorozhatjuk.

A második nagyterem és a szobor terem nagystíli dekoratív műveinek, terveinek emléket őrzi. E művein a szenvedélyes pathos, nyugodt fenségre való törekvés váltja fel s azt mutatják, hogy Lotz mellett, kinek ereje a könnyed bájoság ábrázolásában rejtett, a freskofestésben méltó hely illeti meg őt, nagyvonalú hatásokra való törekvése, kevés eszközzel való sokatnyújtása, friss színei miatt. Különösen a Halászbástyára tervezett képek némelyike árul el egészen modern értelemben vett egyszerű monumentalitást. E nagy katonok mellett, melyekben sok a történelmi felsorolás, vagy allegorikus symbolismus, még sokkal feltűnőbbek a pusztán dekoratív frizek, melyek nem akarnak semmit elbeszélni, semmit jelképezni, csak vonal- és színhatásokkal gyönyörködtetni a szemet. Különösen a vonuló nők csoportja és az úgynevezett négy évszak érdemeinek szeretetteljes figyelmet.

Es mennyire megérdemlik az elmélyedést rajzai, de még inkább vázlatosan maradt olajfestményei. Egy tánczosnő, ki egy pillanatra leült a szoba egy megvilágított pontjára, mily életerős naturalizmussal van megfestve, szinte él, szinte látjuk, hogy mindjárt mozdulni fog. S a rajzokon egy-egy mozdulat, egy-egy lepel redőzet, az aquarelleken egy-egy arcz, milyen erővel s jellemzően van megöröztve.

Ez a második része munkásságának nagyrészt ismeretlen volt előttünk s még ismeretlenebb a nagyközönség előtt. Tanulását pár szóval hadd legyen szabad levonnunk. Ez az, hogy Székely művészetének második korában a maguk nemében tökéletesebb alkotásokat hozott létre, mint az elsőben. Az a nyugodt, az élettel jobban egybeolvadó realizmus, mely a hetvenes-nyolcvanas években támadt festői gardát jellemzi, kiváló alkotásokban megjelenik az ő művészetében is, tájképei és figurális alkotásai egyaránt odaállítják őt festészetünk e korának legjobbjai közé.

Farkas Zoltán.

ÚJ KÖNYVEKRE.

Kik messze tőlem együtt énekeltek, Ó boldog verseny, bátor, büszke, boldog Költők, kik együtt, értőknek daloltok, Egy fa levéli mind, testvéri lelkek.

Gondolatok arra, kit messze rejtek Rejt töletek, ki ha kóstolja bortok Nem érzí már ízét sem és ha szölköt Nem érzi s más összhang, mit vágya kerget.

Más nyelven és magának énekelget. Mint szél kezében elszakadt levél: S talán nem ő, hanem a szél zenél.

S a harcztól elmaradva úgy figyelget, Mint sebesült fejét a földre hajtva Holtig figyel a távol ágyuzajra.

Balázs Mihály.

MERT KÉSŐN JÖTTEM...

... Mert későn jöttem én.

Tudom már sorsom átkát, A titkos bánatot és hogy mért nincs remény. Hogy végzetem egén mért bágyad a szívárvány S mért jó korai éj. Mert későn jöttem én.

Győzelmes trombitákat ezért nem fuvatok már, Új tájak öröme ezért nem az enyém Ezért nem ad nekem új ígét semmi szótár S új vágyakat az éj. Mert későn jöttem én.

Ezért nem láttam én a szűzek seregében Hozzám hajló szívet s tavaszom édenén Ezért volt oly fagyos minden virág az éjben És magányos az éj. Mert későn jöttem én.

Ezért rajong szívem halódó birodalmak Beteg álmaiért s a földnek kerekén Ezért nincs tartomány, hol vágyam elmaradna. Mert hontalan e vágy.

Mert későn jöttem én.

Juhász Gyula

A BARDÓCZI ZUG KALANDORAL.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Írta RÁKOSI VIKTOR.

Eldobta a tollat. Egyszerre világosság gyűlt lelkeben. Az anyai ösztön kitalált mindent. Nyugodt volt és határozott.

— Gróf úr! — mondá, — nem írom meg a levelet.

— Miért?

— Felesleges, ön az, a ki Máriámot elrabolta.

— A gróf meglepetve hátrált.

— Merje tagadni! Más nem tehet! Hogy is tévedhetett el annyira elmém, hogy ezt rögtön ki nem találtam? Csak az örömhír, hogy lányom él, vakithatta el egy pillanatra az eszemet.

Bartalov daczosan hátraszegte a nyakát, s összeszorított fogai közül sziszegte:

— Na hát nem tagadom... Lányod az én kezemben van, vén boszorkány és nincs az a hatalom, mely onnan kiragadja.

— De van, mert a szegények és gyöngék Istene erősebb, mint te. És te még az én levelemmel akartad lányomat megejteni, alávaló?

Bartalov arca eltorzult, mintha nevetne. De a nevetés mögött düh és vérszomj rejtett.

Majd összszedte magát s szólt:

— Ha szép szóval nem megy, majd megy erőszakkal. Tehát ön mindenáron azt akarja, hogy leányát soha többé ebben az életben ne láthassa?

A szegény asszony eltakarta arcát s erőtlen hangon mondá:

— Mit akar ön a leánnyommal?

— Azt akarom, hogy az enyém legyen, s ha beleegyezik, akkor tovább örülhet az életnek. De ha nem egyezik bele, akkor búcsút vehet a szép világtól s mindentől, a mi előtte kedves.

— Ön tehát se többet, se kevesebbet: a becsületét kívánja tőle. Azt, hogy kedvese legyen önnek, a kit vére szerint is gyűlölnie kellene. S mivel ön a lányt megtörni nem tudta, most eljön, hogy az öregasszonyt behálózza: s mikor az nem sikerül, rá akar ijeszteni, hogy lányát mégis az ön kezére játssza. Soha, soha, s ha ő egy lengyel hős lánya, én egy lengyel hősné a felesége vagyok s tudja meg, hogy lányom sosem lesz egy orosz hóhérnak a szeretője.

Bartalovnak a düh arcába kergette a vért s kardjához kapott. Borovszkáné hátravetette a fejét.

— Csak hívja be hóhérait, vagdaltasson össze, vonjon kínpadra. Nem az első védtelen lengyel nő volnék, a kit ti, kozák hetmanok, eltiporok. Ölessen meg rögtön.

Bartalov visszasziszította félig kihúzott kardját s szólt:

— A halál kevés nektek. Majd egyebet gondolunk mi számotokra, hogy magas homlokotok a porba mártásotok.

Borovszkáné letérdelt, összetette kezeit s rebegé:

— Leányom... Férjem... Értetek imádkozom...

— Férje? — sziszegett Bartalov, mint a kigyó, — tudd meg, boldogtalan, hogy férjed már nem sok hasznát fogja venni az imádságnak, mert meghalt.

— Hazudsz! Nem igaz! — kiáltott az asszony.

Válasz helyett Bartalov odalökte neki a varsói kormányzó levelét.

— Nesze, olvasd.

Bartalov azt hitte, hogy a levél lesújtja az asszonyt s az ő engedelmes játékszerévé fogja

tenni. De csalódott. Borovszkáné nem zokogott, nem sikoltzott. Könnyei megeredtek s folytak alá sápadt arcán, de a fájdalom, mely e pillanatban szívét hasogatta, nem nyilvánult semmiféle hangban. A mint a levél végére ért, a papiros kihullott kezeiből. Borovszkáné felemelkedett, égre tekintett s nem reszkető hangon szóla:

— Üdvözült hősöm, tekintis le rám a túlvilágról. Szent emlékedre esküszöm, hogy leányomat ki fogom menteni elrabló kezéből. A kötelesség, melynek teljesítésére útnak indultam, megszünt s egy másik lépett a helyébe. Ennek fogom szentelni gyenge erőmet, életemet, ámen!

Bartalov türelmetlenül zörgött a kardjával. Ez a sápadt, ezüstös hajú nő, a ki úgy állt ott, mintha a túlvilági hatalmak átkát akarná leimádkozni a fejére, szinte megfélemlítette őt. A kardjával lármázott, hogy ezt a félelmet elűzze.

— Ez az utolsó szava? — szólt Bartalov.

— Ez.

Bartalov föltette a sipkáját, hátat fordított az asszonynak és lassú léptekkel kiment. Az ispán, a ki nem bánta meg, hogy hallgatódzott, hirtelen elugrott az ajtótlól és sietve vagy tíz lépésre húzódtott.

Bartalov lassú léptekkel végig ment a udvaron, nem ügyelve az ispánra, a ki előkerült és levett kalappal ballagott gazdája után. Mikor a gróf a szánhoz ért, megszólalt:

— Olga!

A szán bundái közül egy női alak bontakozott ki.

— Olga, — szólt a gróf, — most kezdődik a te szereped. Mióta a cserkeszek apádat, anyádat megölték, az én házammal nevelkedtél, növekedtél, s bár jobbjágyom, rabszolgám vagy, jó dolgozol.

Olga szó nélkül mélyen meghajolt ura előtt. — Olga, te okos lány vagy, azért egy nehéz, kényes dolgot bízok rád. Téged itt hagylak ennel a háznál s mindent el fogsz követni, hogy Borovszka Zsófia szeretetét megnyerj. Hogy ki ez az asszony s mi a története, azt már tudod.

— Tudom, uram!

— Senkitől parancsot vagy utasítást nem fogadsz el, csak tőlem. De a mit én parancsolok, azt vakon végrehajtod. Egylegre ennyi elég... Ispán!

Az ispán előlépett a félhomályból s levett kalappal megállott ura előtt.

— Ispán! Ez a leány itt Olga, a te unokahugod, a kit árva léteére most a házához vettél.

Az ispán nem értette, azért kötelességének tartotta megjegyezni:

— Értem, kegyelmes úr.

Az ispán nem értette, azért kötelességének tartotta megjegyezni: — Értem, kegyelmes úr. — Akár érte, akár nem, azzal nem törődöm, de ennek így kell lenni. Majd Olga megmagyarázza a többi. Olgának különben nem parancsolok, sőt te tartozol neki engedelmeséggel, mert ő egyenesen tőlem kapja parancsait. Hogy Olgát én hagytam itt, arról mélyen hallgass. Ez akaratom és te jól tudod, hogy az én akaratom parancs. Úgy tudom, három gyereked van?

— Négy, kegyelmes úr.

— Egygyel több ok arra, hogy hű és engedelmes, siket és vak légy. Már megszokhattad ezt a meleg kis tanyát, azt hiszem, nem örülnél, ha kidobnának belőle...

— Oh, kegyelmes uram, — hebegett az ispán.

— Elmehekett.

Az ispán alázatosan Olgához lépett s meg-

kérte, hogy legyen szíves a házába besétálni. Mindketten eltávoztak. A gróf egy darabig gyors léptekkel föl s alá sétált a havon, azután megállt s elkialtotta magát: Iván!

A szán elejéről egy vén kozák ugrott le s katonai feszességgel megállt a gróf előtt.

— Hűséges belső udvari kozákom, Iván, te is itt maradsz, még pedig kétféle okból. Először azért, hogy átvedd a sztretkói kozák csapat vezetését, másodsor pedig azért, hogy vigyázz Olgára.

Elmondta neki, hogy Olga miért marad itt Sztretkóban.

— Te arra vigyázz, Iván, hogy ez a lengyel boszorkány valahogy a maga részére ne tántorítsa Olgát. Szóval te vagy az én spionomnak a spicziije. De erről senki se tudjon semmit. Megértetted?

— Meg, kegyelmes uram, de engedd meg, hogy én is mondjak valamit.

— Beszélj!

— Azt beszéllek, kegyelmes uram, mindenfelé, hogy nemsokára háborúba indulunk. Jó uram, én hűséges cseléd lettem mindig minden veszedelemben és hadjáratban ott álltam oldalad mellett. Most se szeretnék elmaradni tőled. Kérlek, ne feledkezzél meg rólam, jó uram. Meglásd, baj fog érni, ha hűséges Iván szolgád nem visel gondot rád.

A gróf ránczokba szedte komor szemöldökét. — Nem ösmerek reád, öreg. Az én parancsomnak nem szoktak ellentmondani...

— Oh, uram...

— Elég! Bárminő rendeletet kapsz tőlem, azt rögtön könyörtelenül végrehajtod, még ha az van is benne, hogy ölj le mindenkit, a ki Sztretkón él és piheg.

— Úgy lesz, uram, — felelt a vén kozák és alázattal lehajtotta fejét.

A gróf még egy darabig sétált föl és alá, mintha azon gondolkodnék, hogy nem felejtett-e el még valamit. Azután egy hirtelen mozdulattal fölugrott a szánjába és sebes lovain tovaszárgott az éjszakában.

Mikor Olga először belépett Borovszkánéhoz, az a feszület előtt térdelt és buzgón imádkozott meghalt uráért és elvesztett leányáért. Mikor térdepléséből fölkelt, Olga odajárult eléje, alázattal kezét csókolta neki s aztán újra kiment. És Borovszkáné, szegény, nem sejtette, hogy a cselszövőnyének micsoda új hálójával van körülölvén.

(Folytatása következik.)

MAMERTUS.

Elbeszélés. — Írta Koronghy Dénes.

A sisakot fáradtan emelte le a fejéről. Valami különös szomorúságot érzett és nem ment a tisztok közé. A tisztok koczkát játszottak.

Csöndességgel borult a táborra és ő szerette ezt a csöndességet. Csak néha sirt át a pusztán szomorú sakálüvöltés. Ilyenkor megborongott.

Megvizsgálta az őrszemeket és pihenőre tért, de nem volt kedve aludni. A vezér a sátorába vonult, a tisztok tivornyáztak, a katonák pedig végigdőltek a nedves fűvön és hortyogtak.

A sátor előtt álló tizedes rátámaszkodott a lándzsájára és szunyókált.

Fáradt volt mindenki. Három napja, hogy partra szálltak. Azóta keveset pihentek. Holnap alkonyatkor el kell érniük a császárt, mert holnapután ütközet lesz a folyó mellett. És ez az egész szekerekkel bekerített tábor holnapután aludni fog. Ők majd elől mennek és megtévesztik az ellenséget. Azok az egész erejükkel rájuk támadnak és az alatt a császár csöndben, észrevétlenül rajtok üt a dombok

Jelky Gyula főfelvétel.

ÖRGRÓF PALLAVICINI GYÖRGY ÉS GRÓF ANDRÁSSY BORIS ESKÜVŐJÜK UTÁN A MÁTYÁS-TEMPLOM ELŐTT.

mögül. Ők meghalnak, de a császár győzedelmeskedni fog.

Leesatolta a láncszemekből fonott pánczélingét és végigdől a farkasbundával leterített nyugágyn.

Azok, a kik most alusznak, azok könnyen fognak meghalni. Nekik a halál semmi. Nekik a halál nem nagy dolog, mert hiszen nem ismerik az életet sem. Ők lelkesedve és vigan kurjantgatva rohannak majd a halálba, de ő, a ki híres volt a szép selymeiről, a rabszolgáinőről, meg a drágaköves ékszereiről, ő undorodva fog meghalni, mert néki az élet mindennél becsesebb.

A városra vágyott, a százutezájú, márványpalotás városra, a hol finom és jól ápolt emberek élnek, a kik tudják, hogy az élet szép. Nekik nem szerzett örömet a harci dicsőség, és nem vágyott a hősök pálmájára, ő csak az életre vágyott, a melyről sohasem tudta, hogy ilyen szép, a mely most jelent meg neki teljes kíváncsiságában, most, a mikor az egyetlen út a halálba vezetett. És érezte, hogy csak a nagyon ostoba, vagy csak a nagyon szomorú emberek lehetnek hősök.

Az olajmészes barátságosan világította be a sátrát és a szomorú halál-pusztá közepén felébred benne a vágyakozás a melegség után. A melegség és a szépség után, a mely lassan álomba ringathatná.

— Atiz!

Az őr belépett és mereven megállott.

— Atiz, menj az asszonyok sátrába és mond fennszóval: Jőjj, Avenogén, Mamertus látni őhajt!

— Parancsodra uram!

Mamertus örömmel gondolt a rabszolgájára, mert ő volt az egyetlen szépség, a melyt a városból magával hozott.

Sokáig várt és a gondolatai szertekószáltak. Az egész tábor mélységes álomba merült már, a mikor széjjelrebbent a sátorfüggöny és lassan belépett rajta egy fatyolokba burkolt lány. A hold besütött a másodpercze támadt vékonyka nyílason és az ezüstben játszó sápadt fényével körülragyogta Avenogén magas, méltóságteljes alakját.

A függöny összecsapódott és kívülről behalatszott az őr ritmikus lépéseinek zaja. A lány megállott Mamertus előtt és fehér fátylát egy kissé hátravetette a homlokáról.

Késő éjszaka van királyom és te hivatál. Már aludtam, a mikor értem küldöttél. Mamertusnak tetszett, hogy a lány «királyom»-nak szólítja. Avenogén, mióta megvásárolta, mindig így szólította őt.

— Ma éjszaka nem látogat meg az álom Avenogén, szerettem volna véled töltöni.

— Itt maradok, ha parancsod!

Mamertusnak valami beteges gyönyörűséget okozott, hogy együtt lehet a lánnyal. Avenogén mindig különös hatással volt rá, azzal a hatással, a mivel a tisztaság és a szépség van az emberekre.

— Avenogén, te érintetlen vagy és mocskotalan... Férfiszáj még nem csókolta a szájadat és a tested még érintetlen a mámoroktól. Avenogén én régen leszakíthattalak volna, mert hiszen az enyém voltál. Enyém voltál, mint a hogy a kardom és a lovam is az enyém, de még sem tettem.

— Hálás vagyok érte, uram!

— Ne légy hálás, Avenogén, mert én nem teérted, de magam miatt nem tettem. Nekem gyönyörűség volt, hogy egy ártatlan lány él mellettem, nekem gyönyörűség volt a te szep-lőtlenség és nem bántottalak. Az emberek mindent magukért cselekszenek, Avenogén!

— A lány hallgatott és a szemeiben valami nagy szomorúság fényelt.

— És most veled szeretném ezt az éjszakát eltölteni, a mely, úgy hiszem, az utolsó, a melyet együtt tölthetünk.

— Miért mondd, hogy az utolsó, Mamertus? Nem kél-e fel a nap ezután is, és nem következik nappalra éjszaka ezután is?

— Ne kérdezz, fehér Avenogén, hanem felelj, hogy szívesen maradsz-e a sátramban?

— Őh, ha tudnád, hogy milyen nagyon, nagyon szívesen. Mi sohasem beszélünk sokáig egymással, én sohasem mondhattam el neked, mikor szomorú kétségek neheztedek a szívedre, hogy nagyon szerettem volna melletted maradni.

Avenogén lelkesen szólt, olyan lelkesen, a hogyan csak azok tudnak szólni, a kik a vágyaik szaván szólnak.

Mamertus felemelkedett.

— Dóbd le a fátyladat Avenogén!

A lány engedelmessékedett.

Ott állott fehér vászonruhában, és a ruha csaknem egészen fedetlenül hagyta a nyakát. A kebleit ezüsthimzéses mellényke ölelte.

Mamertus sohasem látta ilyen szépnek.

— Ez az utolsó éjszaka, a melyen együtt lehetünk Avenogén.

— Akkor én nagyon, nagyon szomorú vagyok, királyom! — mondta a lány.

— Szeretted engem? — kérdezte csöndesen a katona.

— Szerettelek...

— És miért nem mondtad ezt soha, a mikor sokszor láttad, hogy szükségem lenne a szeretetre?

— Érdekelheti-e Mamertust, a gazdag műbarátot, a császár katonáját, hogy egy szegény rabszolgánál szerelmes bele.

— Igazságtalan vagy hozzám — szólt Ma-

mertus. — Avenogén több volt, mint rabszolgánál...

— Avenogén, ez az utolsó éjszaka... Érted meg Avenogén... Mamertus holnapután halott lesz, mert úgy akarja a császár.

— Nem akarhatja a császár.

— Mamertus, a ki titkos éji órákon visszavonulva az emberektől halovány írástekersei között a legnagyobb filozófusokkal és rethorokkal szokott az írás nyelvén beszélgetni, Mamertus itt csak egy katona. Csak egy szám! Érted? És egy katonának mindig meg kell halnia, ha a császár úgy akarja. Gondold csak, hogy fogják ünnepelni a császárt, ha visszatér a városba. A császár új aranybányákat szerez, új népeket adóztat meg és a császárt ünnepelni fogják. A császárnak népszerűsége van szüksége. A császár győze és hiú.

Avenogén, én soha egy újjal sem nyúltam hozzád. Sohasem érintettem a fehér testedet, pedig a lelkem hajlott feléd. Én szerettelek téged, de nem akartam, hogy úgy csókolj meg, mint egy rabszolgánál. Talán sohasem mondtam volna meg, hogy elepedek egy csókodért, mert az nem lett volna szép, az csúnya lett volna, de ezen a jéghideg, szomorú halál-éjszakán könyörgöm Avenogén, hogy megcsókolhassalak.

A lány lassan, szelíden odament a férfihez és az ajkát nyújtotta neki. Mamertus átkarolta, aztán valami nagy szomorúságot érzett és így szólt:

— Nem csókollak meg Avenogén... Nem csókollak meg. Ne érezd egy halott ember csókját az ajkadon. Te szép vagy és élni fogsz.

— És mi lesz velem Mamertus, ha te meghaltál. Miért éljek én akkor tovább. Durva barbárok ágyasa legyek?

Mamertus lecsigszegte a fejét.

— Mamertus te szomorúan indulsz a halálba. Mamertus, te nem tudsz mosolyogva meghalni, mert te több vagy, mint a többiek, te tudod, hogy az élet fenségesen szép. És te, a ki külön vagy mint ők, mert ők néked még a kutyáid sem lehetnének, meghalsz velök, meghalsz érettök. A zászlót nem hagyod el, mert felesküdtél a zászlóra! De megesküdtél-e vajjon, hogy nem állsz bosszút ezeken az alantas állatokon, a miért mosolyogva tudnak rohanni az halálba! Megesküdtél-e, hogy nem állsz bosszút a császáron, a miért vérszomjas és olyan rettenetesen kicsi? A miért hajszolja a népkégyet és isteneket áldoz a nép örömjongásaiért. Gyilkold meg őket királyom, gyilkold őket, hogy egy se érjen hajnal, gyilkold őket, hogy a császár ordítson fájdalomában. Pusztuljon el a tábor és csak a szerteszórt fegyverek beszéljenek majd, hogy egy csapat barom a császárhoz indult!

— Ha velem akarsz meghalni Avenogén, akkor nagyon szép halált tudnék a számunkra. De ha nem akarsz meghalni, akkor még elmenekülhetsz, itt hagyhatok engem. Talán szerencséd lesz és eléred a hajókat. És akkor Mamertus ott hal meg majd a folyó mellett és ha lesz is szomorúság a szívedben, Avenogénre mégis úgy gondol majd, mint egy Isten-nőre.

— Avenogén nem hagyja el a haldokló urát!

— Akkor jőjj, Avenogén!

Kiléptek a sátorból. A hold lenyugodott és a táborra rettenetes sötétség borult. Az ő egy karóhoz támaszkodva aludt. A sátor előtt egy rúdra tűzve vastag szurokfálka égett.

— Jőjj, Avenogén!

Mamertus megmarkolta az égő esővát és megindultak a szekerek felé.

— Siessünk, mert nemsokára virrad!

Aztán odaértek. A szekerek szárazak voltak, mert hetek óta nem esett eső.

A deszkák pattogva kaptak lángra.

— Siessünk, mert észreveszik!

Gyorsan, nesztelenül suhanva futották körül a tábor. Minden második szekér alá odatar-tották a fáklyát. Mire észre veszik láng-gyűrű veszi őket körül. Aztán majd tüzet fognak a sátrak is.

Egyik őrszervezte őket. Villámgyors kard-szúrás, aztán csönd. Keddett meleg lenni.

Fáradtan, kimerülten jutottak fel egy dombra. Pokoli látvány volt. A lángok lassan harapóztak el, de már egy szűnyog sem menekülhetett.

Sűrű, fojtó füst nehezedett a táborra. Az emberek felébredtek.

Rohant ki merre látott. De az égő szekérfal azonnal útját állta a menekülésnek.

— Nézd a hősöket, — szólt halkán Avenogén.

Mamertus elmosolyodott.

— Ott fut a vezér hajadonfővel?

— Nézd Lucius és a nagyhasú Eutrópus!

— Halálra gázolták egymást az emberek.

— Ez nem háború! Itt nincs lelkesedés!

Itt nincs gyilkolás! Itt csak a kétségbeesés és a megsemmisülés van. Itt nem harsognak a vezényzavak, itt nincsen dicsőség, itt csak a halálordítás harsog!

Tiporják egymást...

A halálmegvető, jökdéví hősök!

— És a császár várja a segédsapattját.

A hőség már elviselhetetlenné válik. És a kiket nem rugdaltak agyon, azok fulladoznak a füstben.

Elszórt fegyverek és üresen heverő sisakok mindenfelé! Nyöszörgés és kétségbeesés.

— És az elszórt fegyverű, haldokló, egymást gyilkoló csapat felett, fent a dombon, a tik-kasztó forróságban egy férfi és egy nő áll. Nyugodtan és átszellemülten. Mamertus fején ott csillog a császár sisakja és az oldalán a kard, a melyet sohasem húz ki többet.

A lángok rohanna közelednek és ők hosszán és mámorosan megcsókolják egymást...

Lassan virradni kezd.

SZÍNHÁZ.

Szomorj Dezső: A rajongó Bolzay-leány a Nemzeti Színházban. — Bródy Sándor: A medikus a Vig-színházban.

Érdekes, hogy ezzel a két szerzővel egyszerre találkozzunk egy színházi szemlében. Ők is találkoznak egymással; mindketten az elbeszélésből vágnak maguknak utat a színpadra. Valamikor eleve gyanúval fogadtam a kritika ilyféle vállalkozást; félt a műfajok határainak eltolódásától. Ma ez a stílusérzék annyira el-tompult, hogy a határsértések mindennapiak lettek. A régi műfaji elnevezések is pedánsok-nak tetszenek. Ki meri ma darabját tragédiának vagy vígjátéknak nevezni? Életkép, jelenetek, történetek, képek és ilyfélék járják.

Regény, novella színpadra hozatalán a kritika sem ütközik meg. A régiek azt mondják: anarkia, az ifjak: új művészet. A formák törvényei állandók, azt hiszik a kritikusok. A közönséget megfogja a színpad hatalmával, egyedüli törvénye a színpadnak, hiszik a fiatalok. Én magam azon a nézetem vagyok, hogy a

próbálás ezen a téren többet ér elméleti, mint a melyeknek érvényessége nem is oly kétség-telen, míg ellenben egészen bizonyos, hogy bizonyos régi formák kezdenek kimerülni. Igaz, hogy sokan impotenciájukat nevezik forradalomnak, de ha az impotencia nagyon is sűrűn jelentkezik, akkor nemcsak az emberekben van a hiba, akkor a kor szellemének nagy válto-zásai jelentkeznek. A művészet élete két ténye-zőn fordul meg, az alkotó művészekben és a közönségükön; ha ez a kettő nem jár egy úton, nem akad egymásra, akkor ennek min-dig a művészet vallja kárát. Itt van a tragédia példája. A görög tragédia a kórusból nőtt ki, a mely Aischylosban grandiózus, Sophokles-ben szép, Euripidesben elcsenevész. A görög konzervatív kritikusok ezen jajgathattak; igazuk is volt, nagy művészeti érték veszett kárba, de kárba kellett vesznie, hogy új érté-keknek adjon helyet. Ezek az új értékek már nem a görögöknél jelentkeztek, jelentkeztek a spanyoloknál, franciáknál és Shakespeare-nél. Ki érzi ma hijját a kórusnak Shakespeare-ben? Kritikusok, legyünk szerények. Ne biz-zunk nagyon elméleteinkben, de bizonyos ér-zésünkben. Ne dicsőítsük az újat, mert új, de a régít sem, mert a hagyományokhoz ragaszkod-unk. Keressük az utat az eleven érzéstől a megfőjtő okokhoz, ez a helyes út, melyen Les-sing is járt. Ne engedjük megmerevedni gon-dolatainkat. Termékenyítsük meg őket ér-zéseinkkel, hogy frissek maradjanak és új ága-kat hajtsanak. Főleg legyünk hívek magunk-hoz és mondjuk ki, a mit igaznak éltünk át. Vannak kritikusok, a kik csak hazudni tudnak, ezek a mi mesterségünk megrontói, a pózoló-k, a kik maguk akarnak érdekesebbnek látszani és úgy eltakargatni a műalkotást, mint az élő-sdiék azt a szerencsétlen fát, melynek életét kiszíjják. A vége az, hogy a fa nem látszik, de az élősdiek se kellenek senkinek.

Egyébiránt se Szomorj, se Bródy nem for-dalmároknak, nem új irány hirdetői, keserves küzdelmet folytatnak saját eredetűk, elbeszélő tehetségük ellen, hogy színpadszerűvé hajlit-sák. Ez a küzdelem főleg Szomorj darabján látszik meg. A rajongó Bolzay-leány egy re-gényből hajt ki, melyet a szerző félig elbeszél, félig eleven akcióban színpadra hoz, hogy azután a dráma tulajdonképi cselekvényében folytassa. Az elbeszélő és a drámaíró hajba kapnak. A drámaíró ezt mondja az elbeszélő költőnek: A te történeted, mint előzmény, oly nagy súlyú, hogy nem tudok tőle mozogni a színpadon. Az elbeszélő hizeleg: Oly érdekes a történetem, próbáld meg, hátha mégis. Végre kompromisszumot kötnek és mindketten — ve-

szítenek. Az elbeszélés törvényei mégis csak mások, mint a drámaiéi.

Az elbeszélés, melyre ezúlszok, egy Bolzay Sándorról szól, ki nem tudni miért, hogyan, mikép, kiment Egyiptomba, nagyszerű hidat és vasutakat építeni. De a hid összeomlott, a vasutat elvitte a Nilus árja, Bolzay Sándor elvesztette mindenét, elvesztette testvérének reá bízott vagyonát is és most haza jött meg-halni. Látjuk néhány perezig a színpadon, azután elvonul a szomszéd szobába, a hol agyonlővi magát. E halál folytán Bolzay ezre-des, neje és leánya (a rajongó Bolzay-leány) a legnagyobb nyomorba jutnak. Mi közünk nekünk ehhez a Bolzay Sándorhoz, a nagy-szerű emberhez, a zsenihez, a kiért Bolzay Kamilla rajong? Mi közünk az egyiptomi dol-gokhoz? Hogy a nyomorúságba jutott család helyzetét megértjük? Ezt a szerző, a ki nagy-szinpadi érzékét a «Nagyasszony»-ban fénye-sen bebizonyította, rövidebb úton is elérhette volna. A szerzőnek másra is kellett ez a Bol-zay Sándor. A rajongó Bolzay-leány szerelmes Horthán Györgybe, Horthán György végső szenvedéssel szereti a Bolzay-leányt, de a midőn Sándor nagybátyjával együtt találja, féltékenységgel fogja el. Bolzay Kamilla, hogy a szerelmes Horthán Györgyöt meggyőzze az ő mindenre kész szerelméről, odadobja magát karjaiba, együtt tölti vele az éjet az ő, György lakásán, mialatt Bolzay Sándor agyonlővi ma-gát. E végett Bolzay Sándort a színpadra czi-pelni és majdnem szemünk előtt kivégezni, hogy Horthánt féltékenységre tegye és Kamillát ily rendkívüli elhatározásra bírja, még vissza-sabb, mint az előbbi. Ezt is a szerző drámaibb úton tudta volna elérni. Igaz, hogy akkor hiányzott volna az ellentét (halál és élet egy-más mellett, mint Schiller mondja: Hier wird gefreut und dorten wird begraben), de ezt az ellentétet nagyon elengedték volna a szer-zőnek.

Még visszababban érint engem az elbeszélő hang a drámai előadásban. Szomorj igen ér-dekes elbeszélő, de nagyon szereti a rend-kívülit, az excentrikust; ez azután a vért a fejébe kergeti, bizonytalanná teszi látását, de azzal a szuggesztív erővel tölti el, hogy min-ket is megdöbentsen és lázba ejtsen. A szin-padon mi régiek az erős motivációt követel-jük. A novellairó, nem bánom, döbentsen meg engem, de a drámaírótól azt várom, hogy meggyőzzön. Bolzay Kamilla odaveti magát Horthán György karjaiba. Miért? Hogy gya-nútját eloszlassa? Ezt nem hiszem el neki. Erzékiességből? Szomorj ily motívumot távol tart tőle, a mi izlését dicséri. Mert szerelmes

ÖRGRÓF PALLAVICINI EDE ÉS GRÓF ANDRÁSSY GYULÁNÉ.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA ÉS ÖRGRÓF PALLAVICINI EDÉNÉ.

ÖRGRÓF PALLAVICINI GYÖRGY ÉS GRÓF ANDRÁSSY BORIS ESKÜVŐJE. — Jelky Gyula főfelvétel.

és törvényesen úgy sem lehetne az övé? Az sem igaz. Horthán György kész öt feleségül venni. Feleségül venni! Ez banális volna, illyesfélének nem szabad itt történnie. Motiváció helyett szuggesztíót kapunk. A szuggesztíó, elismerem, erős, de csak egy pillanatra csillapítja oknyomozó hajlamunkat. Ime az elbeszélő hang. A szerző hihetetlen dolgokat mond el, maga is csodálkozik rajtuk, és egy pillanatra elhiti őket velünk. Az excentricitások olyanok, mint az izgató szerek: izgatnak, de fejfájást kapunk tőlük. Nem excentricitások kellene nekünk a színpadon, hanem igazságok és szükségességek.

A szerző már a címbe akart felelni kifogásainkra, *rajongónak* nevezvén a Bolzay-leányt. De a rajongás pusztán szó, a cselekvések pedig érthetetlen realitások. A Bolzay-leány, hogy a meghalt nagybátyja emlékéért valamiképp tisztán tartsa, félig eszméletlenül egy gyöngysort akar ellopni barátjától. A szó legszorosabb értelmében *ellopni*. Itt a szerzőt szuggesztív ereje is cserbenhagyja. A motiváció oly gyöngye, hogy nem éri meg ezt a három-négy sort, melybe a részletek elmondása kerülne. Mennyivel művészebben adja elő a hősnő következő cselekedetét: Eladja magát egy gazdag kegyelmes úrnak. De nem a színpadon, hanem már mint megtörtént tényről értesülünk róla. Ez jó, ezt értjük, de a darabot már nem mentheti meg. A darab végén Horthán György értesülve erről, megfojtja Kamillát. Ezt még legjobban motiválja a szerző, t. i. sehogy. Horthán önkívületben öli meg Kamillát, nem tudván, mit cselekszik. De ugyebár, csupa rendkívüli dolgok, egyiptomi óriás építkezések, öngyilkosság, a leány szeretője lesz Horthánnak, lop, eladja magát, megfojtatik... a szerző nagy tehetségét bizonyítja, hogy a közönséget mégis meg tudja ragadni, legalább rövid időre. De számítani kell arra is, hogy a közönség magához tér és elégedetlen lesz! Ez az út nem út, ez romlásba viszi a szerző tehetségét.

Még egyet. A szerző a harmadik fölvonásban egy kikeresztelkedett zsidó bárónó szalonjába vezet bennünket. Igen jó dolgok vannak ebben a genrékben, melynek a végén történik a lopás. A zsidó bárónónak egy kancsó bátyja vagy mije, a ki francia chansont énekel a szerelemről és szívére köti a bárónónak, hogy legyen szigorú zsidó bérleivel. Az egészen a szatirája, fájdalom, realitásokra csap le, de azért jókedvű és mulatságos. De semmi köze az egésznek a darabhoz. Se tényben, se hangulatban, se semmiben. Sőt egyenesen zavar bennünket. Tudom, hogy az a legnagyobb ösdiság ily kapcsolatokat követelni, de miért mondom el mások érteit.

Az enyém ez: Ilyesmi nincs megengedve. A szerző művészettel vét a művészet ellen.

Bródy Sándor darabja is elbeszélésből lett; hangban sokkal kellemesebb, mint Szomory darabja, igénytelen, kedves, csak kissé lompos. Mintha a szerzőt hallanók, ki élő szóval, mintegy odavetett vonásokkal, mindenféle realitásokat rajzol, melyeket kitűnően megfigyelt, de mihelyt a vázlat fölismerhetően kész, abbahagyja. Ez pompás az elbeszélésben, de a színpadon csak futólagos benyomást kelt. A dolog így áll: A szó szárnyat ad képzeletünknek, a színpad a képzeletet lenyűgözi. A szó hallatára a képzelet izgul; a színpadi kép láttára nem marad munkája. Pedig Bródy darabjában igazi dráma vázlata rejlik, de a szerző csak éppen megsejteti velünk és a drága béke kedvéért a tragédia emésztő tüzeit hamar eloltja. Egy medikus diák, a ki igen szegény, tanuló éveiben eladja magát. Elfogad pénzt, mindent, egy apától, gazdag orvostól, ama hallgatag föltétel mellett (de talán stipulálták is — a modern színjátszás bizonyára nagy-

szert, de a beszédek jó részét egyáltalán nem lehet megérteni), hogy majd ha orvos lesz, elveszi az orvos leányát, átveszi praxisát és fölveszi hozományát. Ez mindennap előfordul, nálunk annyi a szegény diák és a szegénység a legerősebb kerítő. Rendesnek ezek a dolgok nem végeznek tragikusan, hanem banálisan. Több banalitás áll rendelkezésre: házasság, megugrás, előlegezések minden tekintetben stb. Középszerű író iparkodott volna a banalitásból kipurcolni, a mi kipurcolható. Bródy ezeket messze elkerüli. Az ő medikusa szereti azt a leányt (a ki szép is, jó is, csak egy keveset biczeg), de ezt magamagának se hiszi el, ellenben rettenetesen röstelli a rabszolgaságot, a kényszerházasságot, a maga jellemtelenségét, ocsmány helyzetét. Ez lélektan, ez a lélektan, nem pedig a most divatos banalitások és ocsmányságok. Mindezt tehát elfogadom. Azt is, hogy a fiúból, mikor a leányt meg kellene kérnie, mindezek a dolgok kitörnek, brutálisan, csúnyán. Mit mondjon? Hogy szereti a leányt? Ki hiszi ezt el neki? Talán ő maga sem. A leány? A leány is szereti, igazán, de ezt meg ő, a medikus, nem tudja. Mindenképen tragikus helyzetbe kerül és felindulásban hazug brutalitásokat mond a leánynak, a ki büszkén kiutasítja. Előbb pedig a leánytól a medikus apja és huga kicsalt négyezer forintot, hogy a hug férjhez mehessen. Mikor ezt a medikus megtudja, meg akarja magát ölni. De a leány annyira szereti, hogy fölkeresi és kész nála maradni akár mint szeretője. Fügöny. A dráma itt van, a medikus lelkében, de ez a dráma úgy eltűnik a sok sallang közt, hogy sokan meg se látták. Különösen szerencsétlen a szerzőnek az az ötlete, hogy medikusunk az első fölvonásban egy ifjúkori leánypajtasával tréfás házasságot köt, egyedül is marad a leánynyal a nászéjszakán, de nem érinti. Ennek a tréfás feleségnek semmi értelme nincsen és képzelem, mily meglepődötten sóhajtott föl a szerző, mikor darabjából sikerül kidobni. De minék fogadta be? Impresszionista jellemzés, mesészővés, rajz; azaz minden csak oda van vetve, ötlet szerint, néha leleményesen, néha kényszeredetten, izléssel, de bizony itt-ott izlés nélkül is, kompozícióról pedig alig lehet szó. A pénz kicsalása a medikus apja és huga részéről, és a gazdag orvos jellemzése elsőrangú zsánerképek. Ezekben van Bródy ereje, invenciója és nagy jelenítő tehetsége. Itt semmi sem foltosított, ez becsületes művészi munka. Szerény és Góth pedig oly kitűnően megértették a szerző intencióját, hogy az előadás eme részei műremek számba mennek.

Alexander Bernát.

Riza (Varsányi Irén): Elmen...

Nagyfejű (ifj. Ditrői): Ez a Pest nem való nemes embernek...

Norbert (Tihanyi), Piroskához (Makay Margit): Már bejelen tettem a priornál, hogy érdemtelennek tartom magamat...

BRÓDY SÁNDOR «A MEDIKUS» CZIMŰ SZINDARABJA A VIGSZÍNHÁZBAN. — Balogh Rudolf felvétele.

Karnyóné (Haraszthy Hermin) Típtoppoz (Tanay Frigyes): Tehát vissza várom az urat; alázza meg magát egy kis ebédecskére.

Az asztalnál Boris (Pallai Rózi) és Kuruzs (Vendrei). Kuruzs olvas: Szomorúság, háborúság! Tölem távol állnak.

AZ ÖRÖKIFJÚ CSOKONAI

Ki hisz ma már tündérmesében? És mégis: Csipkerózsika alvó varának kapujáról lepattan a hallgatás zárja.

Száz évvel Csokonai Vitéz Mihály halála után modern mai színészek bebújnak «A» Özevgy Karnyóné» magyar inercyable jelmezeibe és eljátszszák nekünk, huszadik századbeli magyaroknak, ezt a furcsa komédiát, a melynek ránczaiba belepenészedett az idő... és mégis, mint valami Csipkerózsika királykisasszony bontakozik ki előttünk évszázados álmából.

Még érdekesebb, hogy fiatal magyar írók, a kik formákat és eszméket akarnak robbantani, lelkes tüzet gyújtanak a «Lilla» költőjének bús emléke előtt és benne látják egyik ösüket, a vergődő magyart, a ki több mint száz évvel ezelőtt már megírta, hogy «szegény hazában méltó jutalmadat nem veheted».

Mit szólna ehhez Kölcsey, a ki Himfy, Dayka és Virág mellett csak másodrendű költőnek taksálta Csokonait? Mit szólnának ehhez mindazok, a kik a magyar Villonnak, az országban szertekőborló, kalandos bohémnek sohasem tudták megbocsátani azt a nyugtalanságot, féktelenséget, a mely ép egyéni bélyegét teszi Csokonai költészetének és a mely mintegy modernségének, örökifjúságának a titkos talizmánja?

Aktuálisá vált egy jóslat, a melyet most nyilván sokszor fognak idézni és a melyet Csokonai a «Földi sirhalma felett» írt ódájában mondott:

Lesz még az a kor, melybe felettem is
Egy hív magyarnak lanja zokogni fog.
S ezt mondja népünk: «Oh, miért nem
Élték ez emberi századunkban?»

Lázár kalmárlégény (Szerényi): Istenem, uram, csak hordani, soha pénzt nem látni...

Medgyaszay Vilma múlt század elei jelmezben, a hogy Csokonai-dalokat énekel.

Lipitlotty (Csorosz) Karnyónéhoz (Haraszthy Hermin): Mi háborította úgy meg az asszonyt?

CSOKONAI «ÖZVEGY KARNYÓNÉ»-JA A «NYUGAT» MATINÉJÁN A VIGSZÍNHÁZBAN. — Balogh Rudolf felvétele.

* A «Békaegérharc» híres strófájához:

«Mert a te templomodba is
A magyar nemeseknél
Alig lehet kapni ma is
Egyebet egereknél,
Még a szent Múzsáknak rakott
Egy-két templomban se lakott
S lakik egyéb egereknél.»

Csokonai a következő jegyzetet fűzi: «A mit itt Jupiter szájából hallánk, azon a jámbor magyar olvasó meg ne ütközzék. Azt mondhatja ő a maga egében, a mit akar. Az ilyeneket kétségkívül a nagyobb assemblékban hallja külföldön; nincs ennek egyéb oka, hanem hogy mi annak, a mi ebben a kis eldugott Kánahánban történik, mindjárt dobót ütni nem szeretünk.»

Ezt a «Karnyóné» is elárulja. Ép az a «Karnyóné», a melyet most a Vígsház mutatott be, olyan pompás kulturképe az akkori Magyarország, hogy az ember néha szinte maga előtt látja a tüdővészre hajló poétát, a kit a betegségénél talán még sápadtabbá tesz meddő küzdelme egy szellemileg elhagyott országban.

Lehetetlen megindultság és könnyészivárgás nélkül olvasni ezt a bohózatot az övegy Karnyónéről és a két szeleburdiakról. A két szeleburdi két magyar incroyable gavallér, a ki hall valamit harangozni a furcsa párisi módorról, követni is akarják előírásait, de hát a Karnyóné kanizsai boltjában egész másképp értelmezik az incroyable gavallérokat és merveileuseok divatját, mint Párisban. Így történik, hogy Tipp-topp, a kanizsai incroyable a hóna alatt csizmával jön be, mert hallotta, hogy a francziák már mezitláb járnak.

Az ember előtt egyszerre színesen megjelenedik ez a kor, a melyben az emberek még delizánszónak jártak, a külföldi híreket kalmárok közvetítették, a kultúrát és a külföldi könyvet «a tót bibliopólák» terjesztették, az úri asszonyok és gavallérok német és franczia divatot majmoltak, természetesen «a két szeleburdiak» módjára.

A Karnyóné boltja, a hol a darab végig játszik, hamortól és ötlettől ragyogó kulturképe a haldokló rokokónak és a föltámadó Empirenak, a hogy ez Magyarországon festett. A hogy a hudi-budri beszédű kalmáregény traktálja a bevőt a legfrissebb párisi hírekkel, a hogy összezaggyal Bonapartét, Nelson admirálissal, Tippu Szaibot, Trafalgárt, San-Domingót, Piechgrut és a kornak egyéb aktualitását, pokolian csöndes ironiája annak a Magyarországnak, a mely annyira távol élt az eseményektől, hogy meg sem értette őket.

A táviró, telefon, vasút és a villamosság mai korában már mégsem vagyunk úgy elszigetelve a világtól, mint Csokonai Vitéz Mihály korában és szerzőink külföldi színpadokon is derekasan megállják a helyüket.

A «Karnyóné» ellenben bizony nagyon naiv darab olyan korban, a mikor Voltaire legszebb drámáit írta, a németeknél pedig Goethe, Schiller és bizonyára nem utolsóként Kleist ragyogott föl a színpadon.

És mégis ez a «Karnyóné» több nekünk, mint kedves emlék vagy pedig kulturtörténeti reminiscencia. Az ember kieri belőle, hogy egy lángész műve, a kinek nyomában szárnyát szegtek az áldatlan magyar viszonyok.

Milyen nagy vigátekíró, milyen pompás emberlátó maradt rudimentumban ebben a Csokonaiában! Milyen színes, milyen tarka, milyen kedves és pezsgő az ő alakjainak az atmoszférája! Szaga, színe, illata van annak a kanizsai boltjának, a mit színpadra visz.

És hogy meg tudja fogni az alakjait! Tulzó, groteszk humorában mennyi életeleven megfigyelés! Humorában mennyi természetesség és ősi magyar zene!

Ehhez képest a konstrukciója — ma azt mondanók, hogy a technika — milyen naiv és bárdolatlan. Ez a kezdetlegesség, a mely szinte a «comédie de l'arte»-ra emlékeztet, ma végtelenül bájosan és megvesztegetően hat. De mégsem szabad elfelejtenünk, hogy ebben a korban a darabírás raffinementja már oly nagy fokon állt, a melyet ma sem tudnak mindig utolérni.

Egy Molière élelétása bujkál abban a pataki diákban, a ki «A Karnyóné»-t írta és a ki szomorú, csapongó diák maradt egész életében. A művei tele vannak drágagyönggyel, gyémánttal, ékeskövel, csak a királyi palást hiányzott hozzá, a mire fölvarrhatta volna őket.

A Csokonai nyelvét is már régóta bámulom. A Kazinczy korában élt, de nem tartozott a «nyelvújítók» szorosan vett csoportjába. Mégis nyelvújító volt, de nyelvének új zengését a szinmagyar nyelv aranyából verte. A «Karnyóné»-ből fogok csak példákat idézni:

«Csak esendésen legyünk, mint a hal a varasában» — mondják egy helyütt. A boltban teát, kórnék «valam fél felöntőre valót». A párisiakról azt mondja valaki, hogy «talán az agyvelejüket is fonákul fordították» (mennyire nem ismerjük ma már ennek a «fonák» szó-

nak a használatát!). «Hisz ez a bezegge a dolognak» — mondják egy helyütt bölcseken. «Az isten megkönnyebbíti majd ágya szalmáját» — milyen kifejező és néplelkű humorral van ez mondván, a helyett, hogy «majd elpatkol», a hogy ma mondanók. A már nem fiatal Karnyónéről azt mondja egy bosszus gavallérja, hogy «egyidős a postaúttal» és hogy «melegsége is csak annyi mint a nyári kályhának». A versről pedig azt mondják, hogy «olyan szépen kimegy, mintha töre szednék».

Így hat Csokonai a megjósolt XX. században. Vele még a «hires Etesziák» játszottak. A maiakkal nyugati szellők pajzánkodnak és mégis vonzza őket valami megsejtett rokonság a több mint száz év óta porladó debreczeni halotthoz.

Szini Gyula.

AZ ESSENI KRUPP-CSALÁD.

1810-től 1910-ig.

Szálló ige volt a hetvenes években, hogy a franczia-német háborút a német tanítók nyerték meg. A német tanítóknak nem első s nem is utolsó diadala ez. Miveltek ők már ehhez foghatóan nagy esodát, legfőképp a most lefolyt negyven év alatt. Az új nemzedék, mely kikerült iskoláikból, az erős Németországot dússá is tette, s az amerikai dollárkirályoknak hatalmas versenytársa akadt a porosz milliósokban. Ezt a csodát is, mondom, a német tanítómesterek művelték. Mert a német munka és a német szorgalom a német szellemből folyik, ezt a szellemet pedig, a nemzeti bölcselők hatása alatt, a német iskola fejlesztette ki és növelte nagyra.

Németország negyven évvel ezelőtt fegyverrel állapította meg hatalmát; most nemzeti vagyonával akarja túlszárnyalni minden ellenfelét. Az ipari munka, az ország határait is túllépő, rajokat bocsátó vállalkozás a milliós vagyonok egész dandárát teremtette meg, első sorban Poroszországban. A milliósok száma itt ezrekre megy. Múlt évben kimutatták a német statisztikusok, hogy magában Berlin városában 1286 milliósos él (Nagy-Berlinben, — melyhez már szervesen hozzátartozik Charlottenburg, Schöneberg s még öt-hat kisebb város — kerek számban kétezer), Majna-Frankfurtban 600, Charlottenburgban 505, Kölnben 312, Wiesbadenben 231, Düsseldorfban 227, Boroszlóban 181, Hannoverben 143, Aachenben 118, Elberfeldben 105 és Magdeburgban 104 milliósos. A többi nagyvárosnak száznál kevesebb milliósossal kell beérnie s legkevesebb milliósos van Rixdorfban (10), Gelsenkirchenben (15) és Bochumban (20). De a milliósok száma évről-évre növekedik Poroszországban. Három év alatt (1905-től 1908-ig) a szorosan vett régi Berlinit és Magdeburgot kivéve, hol némi csökkenés mutatkozik, a milliósok száma emelkedett: Majna-Frankfurtban 16-tal, Charlottenburgban 124-gyel, Kölnben 57-tel, Wiesbadenben 29-czel, Düsseldorfban 34-gyel, Boroszlóban 20-szal, Hannoverben 36-tal, Aachenben 18-csal, Elberfeldben 6-tal.

A német és az amerikai nagy vagyonok keletkezésében van egy lényegbe vágó különbség: a német milliók megalapozása régiebb s a munka, mely megteremtette őket, kitartóbb, alaposabb, és nemzedékek törekvése, családok tradíciói és szorgalma részesek benne. A vagyonszerzésnek ez a kiválóképen német módja példászerűen mutatkozik meg az esseni Krupp-család hatalmának megalapításában.

Ez egyszerű eredetű mesterember-családból elsőnek épen száz évvel ezelőtt válik ki egy lángelméjű ifjú vasöntő iparos, Krupp Frigyes. A nagy célt ő már látja és kitűzi, de elérni nem tudja. Élete örökös küzdelem az anyagi nehézségekkel, bár «az ipari szorgalom pártolására alakult porosz egyesület» már 1822-ben elismerte róla, hogy «hosszú éveken át folytatott kísérleteivel s nagy önfeláldozásával annyira vitte, hogy az általa gyártott öntött acél van olyan, mint az angol. Gyártmánya hasznavehetőség és belső jó tulajdonok tekintetében ép oly értékes, mint a legjobb angol acél, sőt több tekintetben különb is annál».

Krupp Frigyes 1826-ban, munkás életének delelőjén, meghalt s három fiút hagyott hátra, kik közül a legidősebb — tizennégy évével — Krupp Alfréd volt. E fiú, özvegy anyjának kívánsága szerint, zsenge kora ellenére átvette apja gyárának vezetését. «Csekély számú munkással álltam egy sorban az apai vállalkozás romjainál — beszéli emlékezéseiben — s tizenöt év alatt épen annyit kereshettem, hogy kifizethettem munkásaimnak béréit. A végrendelet értelmében fenn kellett tartanom a gyárat anyám javára, ismeretek, tapasztalás, erő, pénz és hitel nélkül. Tizennégy éves koromtól fogva egy családapá gondjai neheztek vállamra, nappal munka, éjjel gond, hogy hogyan küzdjem le a nehézségeket. Nehéz munka közben, a gondtól nyomasztva, néha éjjeleken át burgonyából, kávéból, vajból, kenyérből éltem, a húst nem ismertem, s 25 évig vártam, míg végre, a viszonyok lassú javulása után, tűrhető létre tettem szert. Küzdelmes multannak eltörölhetetlen emlékei közé tartozik a bukás hosszantartó fenyegető veszélye s a kitartás, a nélkülözés s a munka, melyvel e veszélyt mégis győzedelmeskedtem; s ez az, a mit bátorításként említhetek minden ifjú embernek, a kinek semmije sincs, a ki semmi, de valamivé lenni akarja».

Az erőlelkű férfiú csak negyvenegy éves korában gondolhatott arra, hogy megházasodjék. Gyára akkor már 352 hivatalnokot és munkást foglalkoztatott, évente 1.800.000 font acélt öntött, ő maga pedig megszabadult súlyosabb anyagi gondjaitól. Még huszonhat évvel utóbb, nagyságának éveiben is ily valamást jegyzett fel annak a kápnak az aljára, mely atyjának kisedet házáat ábrázolta:

«Ötven évvel ezelőtt ez a munkáslakásnak épült ház volt szüleim hajléka. Óvja meg a Gondviselés minden egyes munkásunkat attól a gondtól, melyet e gyár megalapítása rótt reánk. Huszonöt évig kétséges volt a siker, mely azóta, lassanként bár, oly bámulatosan kárpótolt a mult nélkülözéseiről, erőfeszítéseiről, jutalmazott meg hitet és kitartást. Bátorítson e példa másokat is a szorongatás napjaiban, növelje a kis házak megbecsülését s a részvétet a bennök meghuzódó nagy gond iránt. Ha a munka a közjólétet tűzi céljául, akkor a munka áldást hoz, akkor a munka imádság. Bár egyforma meggyőződéssel, hálával és szerénységgel igyekeznék megalapítani és megszilárdítani családi boldogságát a köteleinkben levő minden egyes ember, az első-től az utolsóig; bár úgy lenne. Akkor teljesülne legforróbb óhajom».

Midőn Krupp Alfréd, 1887 július 14-ikén behunyta szemét, hatalmas örökséget hagyott fiára, Krupp Frigyes Alfrédra. A cég ekkor már 21.000 hivatalnokot és munkást foglalkoztatott. A fiúra rendkívüli vagyon fenntartása és nagyarányú fejlesztése várt. Meg is felelt e roppant feladatnak, s halálának évében, 1902-ben, ő már 43.085 munkást és hivatalnokot foglalkoztatott s a gyártelepéhez tartozók teljes száma, nőkel és gyermekekkel együtt 147.645 lélek volt, tehát jelentékenyen több, mint felerésze a 231.360 lakójú Essen város összes lakosságának.

Krupp Frigyes Alfréd gyöngé egészségu ember volt. Az ellenséges indulatok kívül, melyet szinte korlátlanul uralkodó nagyipari hatalmával vont magára, talán ez a testi gyöngesége is táplálta a gyökereit annak a balhiedelemnek, hogy ő már egyáltalán nem dolgozik, nem törődik üzletével s minden gondját arra a direktóriumra hárította, melyet kereskedőkből, pénzemberekből és technikusokból nevezett ki gyárai, bányái és kohói élére. Pedig ez a vád és hiedelem alaptalan volt s Krupp Frigyes Alfrédban, ha hiányzik is belőle a viszonyok hatalmával küzdő apa nagysága, az önálló ítélletű, nagyszabású üzleti szellem félre nem ismerhető. Az ő munkája fejlesztette mostani óriási nagyságáig apjának örökét. Szénbányákat vásárolt; acélgyárai és kohói, melyekről közhiedelem, hogy acélgáruik, lövedékeik gyártásával segítették megnyerni az 1870-iki háborút, előbb a páncéllemezek, majd — a Gruson-művek megvásárlása után — a páncéltornyok gyártásával, végül a Germánia-hajógyár megszerzése után a hajóépítéssel bővültek. A mi különösen a páncéllemezek gyártását illeti, Krupp messzirelátó

pillantással jókor felismerte, hogy azt okvetlenül bele kell vonnia művébe, ha nem akar hátrébe szorulni mások, s különösen a külföld mögött. Ő maga így adja magyarázatát ez elhatározásának: «A páncéltornyok gyártására feltétlen szüksége volt művemnek; de tudtam, hogy a világpiac két német gyárat e téren nem foglalkoztathat. Rosz szolgáltatott volna hazámnak, ha a tőke túlhatalmával megbénítottam volna egy virágzó német gyárat sok jeles munkásával és hivatalnokával; ennek következtében inkább megszereztem e gyárat, s azt hiszem, hogy ez az elhatározásom áldáshozó lesz úgy a Gruson-gyárra, mint magamra nézve».

Még egy szót a Krupp-család polgári büszkeségéről. A Krupp nevet nem leljük a gótai almanachnak sem uradelig, sem briefadelig kötetében. Származása polgári és sem Krupp Alfréd az apa, sem Frigyes Alfréd a fiú, nem fogadott el sem báróságot, sem grófságot, de még egyszerű nemességet sem. Maradt a von jelző nélkül egyszerű «Herr Krupp», a hogy munkásai szólították Krupp Frigyes Alfrédet még akkor is, mikor II. Vilmos császár kegye — nem: barátsága az exzellenziás czimmet, az

Homerosz születési helyének dicsőségéért hét város versengett. De különösen az újabb időben nőtt meg e viták száma s nekünk is kijutott belőle, mert a magunk részére kellett Dürert reklamálnunk, kit a németek a germán szellem javára írtak.

Ehhez hasonló vita folyt hosszú idők óta a németek és lengyelek közt Kopernikus nemzetiségét illetőleg, mert mindkét nemzet a magának tartotta e világhírű csillagászt. Szobrot emeltek neki mind a lengyelek, mind a németek.

Lássuk most származását.

A Kopernikus-család Felső-Sziléziának tisztá lengyellakta vidékéről ered s a családban előforduló keresztnevek már a XIV-ik évszázadban tipikus lengyelek (pl. Szaniszló). A halhatatlan csillagász nagyanyja tősgyökeres lengyel családból származott, neve Modlibozanka Katalin volt. De maga a Kopernik név (ez az eredeti alakja) már kétségtelenné teszi a család lengyel eredetét.

De még mindebből nem következik, hogy maga a nagy csillagász is lengyel volt, hisz Thornban született, mely város pedig mindig inkább német, mint lengyel volt. Hozzá még

körülmények mind az ő lengyel volta mellett tanuskodnak, de ha kételkednénk bennök, néhány újabb adat meggyőz bennünket róla.

A stockholmi állami levéltárban van egy okirat, mely a svéd háborúk idejében került oda. Címe: «Querela Capituli Warmiensis contra Magistrum Albertum et ejus Ordinem super iniuriis irrogatis anno 1521 sub inclusis belli». (A vármiai káptalan panasza Albert mester és rendje által elkövetett igazságtalanságok ellen az 1521-ik évi fegyverszünet alatt.)

E levélben keserűen panaszkodik a káptalan a német lovagrend erőszakoskodásai, rablásai, pusztításai ellen, melyekkel még béke idején sem hagytak fel, hanem kiméletlenül folytattak a lengyel korona főhatósága alá tartozó területen.

E keserű kifakadásokkal teli levelet a vármiai káptalan kancellárja fogalmazta, ki nem volt más, mint — Kopernikus Miklós. Ugyancsak ő volt az, a ki a graudunensi gyűlésen panaszt emelt a lengyel király követei előtt, a német lovagrend részéről szenvedett sérelmek miatt, nem törődve azzal, hogy a rend nagymestere, Brandenburgi Albert, unokatestvére volt a lengyel királynak.

TINGERPARTI RÉSZLET FIUME MELLETT. — Püsgő Gergely rajza.

Urak házának és az államtanácsnak tagsági jogával tisztelte meg. S midőn Krupp Frigyes Alfréd 1902 november 22-ikén alig negyvenkilenc éves korában meghalt, a császár gyalog kísérté a koporsóját a régi egyszerűségében fentartott családi házból, hogy elégtételt adjon sok méltatlan váddal illetett barátjának, hogy megtisztelje emlékét a nagy iparosnak, az esseni filantropnak s mint távozása előtt az esseni pályaudvaron tartott beszédében mondotta, «hogy az elhunyt háza és emléke fölé tartsa a német császár paizsát».

Krupp Frigyes Alfréd halálával férfiágon magvaszakadt a Krupp-családnak. Az ő élete egyébként is zárókövet jelent a család hőskorának. Az esseni gyárak kerekéi tovább forognak, kéményeik tovább füstölnek, de nagy alkotóik pihenni tértek.

LENGYEL VAGY NÉMET VOLT-E KOPERNIKUS?

Gyakran fordul elő a világtörténelemben, hogy kiváló emberek származása felett sokszor elkeseredett viták folynak. Több nemzet is magának tartja s a maga szellemének dicsőségét igyekszik vele öregíteni. Már a jó öreg

anyjának neve ugyancsak német hangzású, hisz Watzelrode családból származott.

Lássuk csak a szülőket. Kopernikus atyja, mielőtt Thornban letelepedett, krakói polgár volt s a leglengyelebb családokkal érintkezett. De a kis Miklós még alig volt tíz éves, mikor atyja meghalt s a fiú neveléséről most anyjának családja gondoskodott, főképp pedig Watzelrode Lukács, a későbbi vármiai püspök. Neve után itélve német, de hogy mennyire nem volt német, bizonyítják a német lovagrendiek ily kifakadásai «nagy áruló, oly családból származik, mely a legelkeseredettebb ellensége a rendnek». A rend krónikása szerint mindennap imádkoztak, hogy «ezt a megtestesült ördögöt minél előbb pusztítsa ki az Isten e világból».

A kiről ily kedvesen nyilatkoztak a német lovagrend tagjai, az nehezen lehetett német. A fiatal Kopernikust a wloclaweki káptalani iskola elvégzése után a krakói egyetemre küldte nagybátyja. Itt már akkor teljesen lengyel szellem uralkodott, a német polgárság már nagyrészt beolvadt a lengyelébe.

Tudásvágya azonban tovább űzte őt a padovai egyetemre. Tanulmányait elvégezve, visszatért az országba s több évet tölt nagybátyja oldala mellett. Nemsokára a frauenburgi káptalan kanonokja és kancellárja lett. A fönt említett

Legutóbb pedig egy lengyel tudós ugyancsak a stockholmi állami levéltárban (Riks Arkivet) Kopernikusnak 1516-ban saját kezével írt levélre bukkant, melyben ő, a vármiai káptalan nevében fordúl I. Zsigmond lengyel királyhoz, felsorolva ama károkat, melyeket a lovagrend részéről szenvedtek. Nem a leghízelgőbben nyilatkozik itt a német lovagokról, a mennyiben rablóknak, haramiáknak és gonosz embereknek («praedones, latrones et homines scelerati») nevezi őket, a kik váraikból bebetörnek a lengyel területre. Bizony egy német sem nyilatkoznék ily lesújtólag saját fajának oly pregnáns képviselői ellen, mint a milyen a német lovagrend volt. Hisz a németek mindig par excellence teuton intézménynek tartották a rendet s mint ilyenről nagy dicsérettel és tisztelettel emlékeznek meg állandóan s erőszakoskodásait elhallgatják.

S egyébként is az egész levél hangja bizonyítja, hogy egy hű lengyel alattvaló írja e sorokat «legkegyelmesebb» királyához. Mindezek az adatok és körülmények azt bizonyítják, hogy a krakói egyetem világhírű tanítványát méltán magukénak mondhatják a lengyelek.

Dr. Divéky Adorján.

KRISZTUS A KERESZTFÁN.

NYÁR.

NŐI TANULMÁNYFEJ KIBONTOTT HAJJAL.

TANULMÁNYFEJ.

SZÉKELY BERTALAN EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRÓL.

SZENT MÓR VISSZATÉRÉSE.

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ KARTONJAIBÓL.

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ KARTONJAIBÓL.

VÉRSZERZŐDÉS.

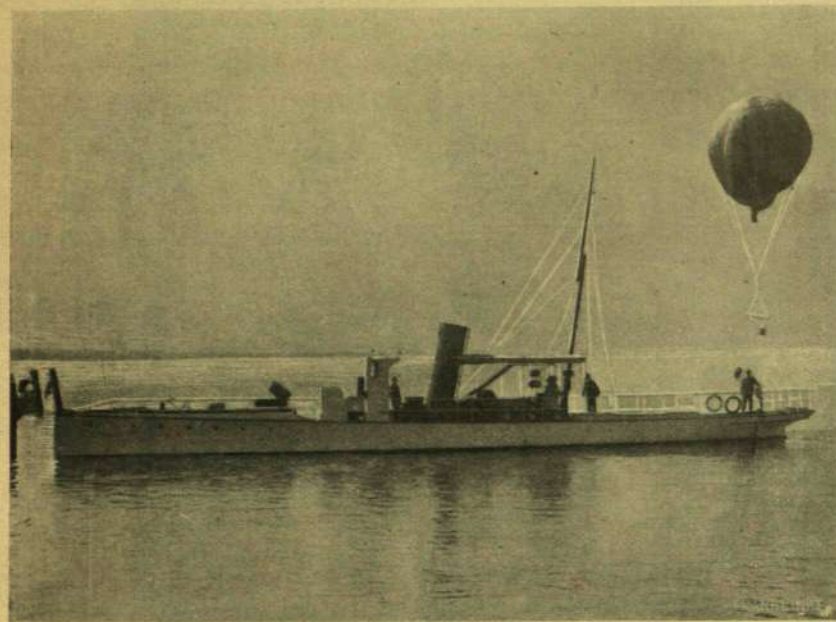

ZIVATAR.

SZÉKELY BERTALAN EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRÓL.

FÜRDŐ NŐ.

A sárkány állomás „Gna” nevű torpedó csónakja, a mint a megfigyelésről visszatér a kikötőbe. A ballon alatt csúg a műszer.

LÉGVIZSGÁLÓ ÁLLOMÁS A BODENI TAVON.

A „Magyar Földrajzi Társaság” által Kecskemétre tervezett sárkány- és ballon-állomás talán a megvalósulás stádiumába jut s előreláthatólag két-három év alatt fokozatosan fejlesztve meg is épül. Célja ennek: a felsőbb levegőrétegek meteorológiai viszonyainak kikutatása. A nyugati államokban már évtizedekkel ezelőtt felismerték az új módszernek rendkívüli fontosságát és a léghajózás terén kitűnően bevált alkalmazhatóságát. Ezért nemcsak százezreket, hanem milliókat fordítanak az ily új érdekes obszervatóriumnak létesítésére. Áldozatkészségükkel különösen kitűnnek Oroszország, Németország, Anglia, az Egyesült-Államok s újabban Japán; szóval túlnyomóan a gyakorlati érzékű nemzetek, a melyek nem azonnali és pillanatnyi eredményekre törekzenek, hanem a jövő számára gyümölcsöző befektetésekről gondoskodnak. Ugyanis tudományos léghajózási, röviden *aerológiai* vizsgálatokkal leginkább a még gyakran bizonytalan prognózist szeretnék megjavítani. Ebből ered az agrár államok jogos érdeklődése is.

Sajnos hazánkban ez idő szerint légvizsgáló obszervatóriummal nem dicselkedhetünk, mindössze a már egyszer ismertett pilót-ballon megfigyelésekkel foglalkoznak. Ezek azonban csupán a felső légrétegekben uralkodó szélirány és erő meghatározásokra elegendők, holott a levegőben lejárás időjárási tüneteknek a más jellemző tényezői is vannak. Ilyenek a légköri nyomás, hőmérséklet, nedvesség, elektromossága, vegyi összetétele stb. Mindezek beható tanulmányozására külön e célra szerkesztett műszereket vívó, részint szabad legkömböket, részint dróton felbocsátott ballonokat és sárkányokat használnak. A világ minden részében, az északi és déli sarkvidéken, az óceánokon, szárazföldön és

tavakon folytatott megfigyelések közül benünket az utóbbiak érdekelnék.

Mivel a miniszterium kiküldöttjének most tett tanulmányútján, az összes külföldi intézetek vezetői mintául különösen a nemrégben Friedrichshafenben felállított bódeni tavi obszervatóriumot ajánlották, néhány képből bemutatjuk. Az intézet teljes felszerelése épülettel, a mögötte levő ballonszinnel és a 26 méter hosszú, 3 és fél méter széles, 350 lóerővel rendelkező torpedó-csónakkal együtt, mindössze 95,000 márkába került. Az évi üzem-költségek 30,000 márkára rugnak.

A csinos svájci épületben vannak a hivatalos helyiségek, műhely és laboratórium, mögötte pedig a ballonok töltésére szolgáló hangár. A mint az 50 köbméternyi ballont megtöltötték és a műszert ráakasztották, kiviszik a torpedóra s ráakasztják a motollára felgombolyított félmilliméternyi vastagságú acéldrótra. Ezután a hajó szél ellenében kimegy a tóra. Ott a légkömböt felbocsátják. A fent uralkodó szél természetesen rögtön tova viszi, a hajó pedig követi. A mikor úgy 4000—5000 méternyi magasságot értek, a motollát elektromos erővel mozgósítják hozzá s a ballont bevonják. Az ilyen megfigyelések természetesen nagy gyakorlottságot és rendkívüli figyelmet igényelnek, mert néha a legkisebb figyelmetlenség is káros következményű. A szél esetleg úgy megtepi a ballont, hogy a drót elszakad s akkor nemcsak a fáradság, de a légkömb és minden egyéb odavész. Nagyon szel alkalomával az önjelző műszereket, az u. n. meteorografokat sárkányokra erősítve küldik a magasba.

A kisérleteket naponként reggel nyolcz óra körül végzik s már 10 óra felé befejezik, úgy hogy a felsőbb légrétegek meteorológiai viszonyairól szóló jelentéseket még a délelőtti folyamán megsürgönyözhetik a prognózist készítő központoknak.

Tanulságos, de gyakran izgalmas munkák ezek. A megfigyelők nem érnek reá a Bregenz felől felkelő Napban, vagy a Sántis hókoszorúta ormaiban s a tó azurkék színben gyönyörködni. Különösen kínos a feladat sűrű ködben, vagy a havas és hideg zúzmárás téli napokon, a mikor még a többi hajójáratokra is ügyelni kell, nehogy a másodpercenként tíz méterrel is tova rohanó torpedócsónak valamelyikükkel összeütközzék.

Különös szomorú érzéssel búcsúzunk e helytől. Mikor repdesnek majd a mi gyönyörű Balatonunk felett sárkányok és ballonok?

A kecskeméti légvizsgáló állomással is csak most kezdünk foglalkozni s a mi a jövő évi bécsi aerológiai kongresszuson minden állam komoly eredményekről ad majd számot s a világ minden részében szerte kalandozó expedíciók beküldik jelentéseiket, addig mi újból csak szándékokkal hozakodunk elő, akár két év előtt Monakóban.

Dr. Massány Ernő.

HELLÉ.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta Marcelle Tinayre. — Fordította M. Hrabovszky Julia.

Az egész étkezés alatt Maurice utazása képezte a beszéd tárgyát. A fiatal ember nagy könnyedséggel, poétára valló, ragyogó szófűzéssel beszélt, a mi mellett Gérard tanári ékesszólása nagyon nehézkesnek tetszett. Épen olyan érzékeny voltam a beszéd muzsikájára, mint formaszépsége iránt és élvezetemenk ujdonsága meggátolt abban, hogy vitatkozzam fölötté, nem vettem észre, hogy az előadási módor, a hangulat ébresztésének művészi képessége, nem eredeti gondolatokat szolgált és a bűvészt két közhelyek transzfigurálásával bájol el. Clairmont Maurice egyénisége teljesen egyezett a kalandos költők típusával, a kik Byrontól kezdve megindították a serdülő ifjúság képzelőtehetségét.

Nem a párisi finom gúny, nem a nagyvilági ember kifogástalansága, nem a tudós elmélyedése volt a szavaiban... de valami megmagyarázhatatlanul, fiatal, forró, boldog érzés csegett ki beszédéből, a türelmetlenség minél gyorsabban élni és a bizonyosság diadalmaskodni az életben; a szemei olyan szépek voltak, mintha arra lennének teremtvé, hogy az örökös szépnek látványa tükröződjék benne, hangjában az arany és bronznak minden csengése visszhangzott. Maurice-al beszélgetve, alig tudtam uralkodni magamon, hogy el ne áruljam előtte, minő végtelen élvezet nekem látni és hallani őt. Semmi kacérkodás, még bizonyos érzelmi felindulás sem, a mi az eféle felindulásokkal járn szokott, nem zavarta meg nálam ezt a tiszta élvezetet, a mi hasonló volt a művész gyönyöréhez, a ki modeljében az emberiség egyik tökéletes típusát bámulja.

A jobb oldalamon ülő Genesvriert Antoine a legkevésbé sem vonta magára figyelmemet. Csupán néhány udvarias szót váltottunk egymással. Mikor a szalonba vissza mentünk, első ízben láttam szemben az arcját.

Minden más körülmény között, mindazok után, a mit Genesvriert életéről és jelleméről hallottam, nagy érdeklődést keltett volna bennem iránta, de egy más, sokkal nagyobb vonzerő elfordított ez embertől a ki 35. évének erős nyomaival, magas természetével, hatalmas vállai, komor nagy vonásaival, a halántékánál őszülő, fekete hajával, nem volt alkalmas arra, hogy egy fiatal leányt meghódítson.

Gérard asszony, a ki egyszerre négy házasság ügyében tárgyal, Marboy asszonyt ez ügy-

ben tett fáradozásai mulattatta és emlegette, minő hálás iránta a jegyesek nyolcz családja. Óreg barátom resignált, elnéző mosolylyal hallgatta vendégét, miközben szürke selyemruhájának csipkeit gyűrögte. Genesvriert Sylvain bácsival és Gérarddal beszélgetett.

Clairmont Maurice mellett ült.

— Nehány nap múlva elutazom — szolt — és talán két hosszú évig távol maradok. Azzal a reménnyel távozom, hogy viszont fogom látni és ama sajnálattal, hogy nem ismerem jobban. A szalonok tele vannak banális alakokkal és igazi szerencse, ha az ember olyan lényekkel találkozik, mint ön és a nagybátyja.

— Mi nem vagyunk nagyvilági emberek... Alig nyolcz-tízszert voltam nagy estélyeken, melyek mind kétségbeesetten hasonlítanak egymáshoz. Vidéki, falusi leány vagyok, uram. Én csak a régi házban, Palatine-utcai lakásunkban, vagy a Gesztenye-erdőben érzem jól magamat.

— Marboy asszony beszélt nekem az ön életéről. Tudom, hogy szereti a tudományt és a magányt... Sajátságos izlés az ön korában, az ön külsejével. Én sohasem tudtam magamat annak az intellektuális fegyelmnek alávetni, a mi fiatal arcunknak korai komoly kifejezést ad. Az én egyéniségem csupa szépség és ösztönből áll... És nézze, — tette hozzá idegen-szerű hangszínyvel — elutazásomnak küszöbén, az engemet annyira csábító Görögországba, szépségem támadhat...

— Máshová utazni?...

— Vagy maradni.

— És álmodozón folytatta:

— De le fogom győzni ezt a szépséget, miután a szavamat adtam... És érdekemben áll ez az utazás a drámám miatt is, mert ott akarom befejezni... De én úgy vagyok alkotva...

— El kell utaznia! — mondtam, mert ennek az utazásnak a poézisa, magam sem tudom, minő báj köleszöngött Clairmont egyéniségének.

Olyan kíváncsisággal nézett reám, a mit teljes tudatlanságom a férfiemet illetőleg meggátolt, hogy azonnal észre vegyek.

— Igazán? Ön azt tanácsolja nekem, utazam el... elutazom csak esetben is, ha Páris most új... ellenállhatatlan vonzerőt nyújtana nekem?

— Nem tudom, Páris miféle vonzerőt bir nyújtani önnek — feleltem ártatlanul, — de ha én férfi lennék, egy percig sem haboznék, ha csak három nap választana el az utazástól, a mi olyan csodás dolgokhoz vezet és talán megadja arra a dicsőségre is az alkalmat, elkergetni a törököket az istenek földéről.

— Jó! — kiáltott fel Maurice nevetve — már látom meg kell kergetnem a törököket, mint ön mondja, ha nem akarok veszíteni a szememben. De bármint messze megyek és és bármint elragadnak lesnek is azok a szigetek, kék a tenger és szívósak a törökök, azért én visszajövök, kisasszony, visszajövök!

— És egy szép drámát hoz nekünk?

— Igyekezni fogok. És ön kisasszony, mit fog ezalatt csinálni?

— Tanulni fogok a nagybátyámmal, a nyarakat a Gesztenye-erdőben töltöm...

— Két év, hosszú idő...

— Gondolja? Az évek gyorsan múlnak. Úgy tetszik előttem, csak tegnap születtem, pedig az életem minden kaland, esemény nélkül múlt el, nagybátyám és a jó, öreg Babette között.

— Még társnői sem voltak?

— Nem is óhajtottam. A fiatal leányok nem szeretnek, minthogy nem hasonlítok hozzájuk és nincs közös izlésünk.

— De mire visszatérek, akkorra talán már váratlan események zavarták meg az életét. Huszadik évében egy ismeretlen Psyche ébredt önben... De mindegy! Bármint lesz is, felejtethetetlen emléket őrzök meg önről, kisasszony és gondolni fogok rá a mirtus-bokrok és olajfák között... Aztán... talán igaza van. Két év hamar elmúlik.

— És rövid szünet után Clairmont hozzá tette: — Visszajövök.

Miközben elbúcsúztunk, nagybátyám meghívta Clairmont-ot jövő szardára ebédre. A Genesvriert váltott búcsúszavakból megértetem, hogy nagybátyám őt is meghívta.

IX.

A köpenyem alá Clairmont Maurice két verses kötetet rejtettem, a mit Marboyné köleszöngött nekem és mialatt kosok Saint-Sulpice felé robotogtunk velünk, úgy tetszett előttem, magammal viszem a költő lelket is, ide menekülve hozzám a sötétben, egészen közel a szívemhez. Álmodozásaimból nagybátyám hangja vert fel.

— Meg vagyok elégedve az estémnél Hellé, Gérardné veresbárony ruhájának a színe kiállhatatlan volt ugyan, de a társalgás nagy élvezetet szerzett nekem. Tudod-e, hogy meghívtam hozzánk Genesvriert? Ez egy rendkívüli ember, gyermekem.

— Nem ítélek róla. Genesvriert úr folytatólag tartotta magát tőlem, alig szolt négy szót hozzám.

Észrevettem, hogy nagybátyám egyetlen szóval sem említ Clairmont Maurice-t és finom célzást tettem a fiatal ember sokat ígérő tehetségére. De miként Clairmont teljesen elfoglalt engem, úgy Genesvriert nagybátyámnak vette igénybe minden gondolatát. Kijelentette, hogy Maurice-nak van képzelőtehetsége, ragyogó, elegáns, egyike azon bájos alakoknak, a kiket örömmel örökítenek meg a művészek. Aztán mindketten újra elmerültünk gondolatainkban és nem beszélünk többé, csak szóbanak küszöbén, a hol nagybátyám jó éjt mondott nekem. Miután meggyújtottam kis lámpámat, a régi bergére-re kiterítettem habkönnyű muszlin derekamra és bű, fehér selyem aljamat, belebujtam zsinórral átkötött meleg pongyolámba. Aztán nem is gondolva a késői éjjeli órára, felnyitottam Clairmont verses kötetének egyikét.

Fiatalkori versek voltak, szép parnasszusi formába öntött szerelmes ódákak; kis muzeuma volt az elbájoló művészettel, de minden egyéniség nélkül kicsiszolt, megfestett antik kis figuráknak.

Nem találtam benne semmit, a mit nem találtam volna meg harmincz év óta híres verscsiszoló műveiben. A mit pedig én kerestem, az maga Clairmont lelke volt.

A második, hét évvel később kiadott könyv, egy asszonynak volt ajánlva; elszorult szívvel olvastam a czímnap utáni lapon: „Madeleine-nek”. Kétségtelesen valami szeretője volt, egyike azon nagy dámaoknak, a kikkel Clairmont érintkezett és én hasonlónak képzeltem a XVI-ik századbeli florenzi patricius asszonyokhoz: merésznek, galánsnak és műveltnék, kész csókkal jutalmazva poétáját, a ki őt megénekelte.

Az első versek igazolni látszottak sejtelmemet. Olvastam néhány töredéket, kis görög és latin poéták verseiből, hidegek tetszetek nekem, mint valami retorikus gyakorlat. Ezek a századok pora alá temetett szerelmek meghaltak a nyelvvel együtt, a melyen a költő megénekelte őket és a latin szavak úgy tüntek fel előttem, mint sírok urnái, üresek voltak, az illat elszállt belőlük. Itt is az érzékenység örökös témáját találtam, a *Da mihi basia mille*, a száz, az ezer csókot, a melytől a tegnap írott lap még meleg volt. Olyan költsézet táruult fel itt élelem, a mit még alig értettem, de azért éreztem, hogy él, igaz.

Csak félig tetszett nekem, nem szerettem azt a megzavarodást, a mit okozott, azt az erkölcsi, majdnem fizikai rosszullétet, a mitől a visszaemlékezés Clairmontra elválaszthatatlan volt.

Az asztalra könykölköve, kezemet a homlokomra szorítva, álmodoztam. Kitaláltam, minő asszonyt és minő szerelemmel szeretett Clairmont, de még ebben az érzelmi lelkesedésben is volt egy neme a fáradságnak, de a magasba szárnyalásnak is. Hogy ez csupán irodalmi mesterkedés volt, arra nem is gondoltam. Azt képzeltem, hogy Clairmont mindent megkapott a titokzatos Madeinetől, a mit az neki adhatt és egy másik, az igazi szerelemtől várja a lángész jutalmát, a mi Dante és Petrarca hallhatatlanokká tette.

Sokáig, olyan sokáig álmodoztam, a míg halványodni láttam lámpám fényét és az ablakok világosodni kezdtek a függönyök között. A kékszemű hajnal rámosolygott a városra, felébresztette a fákon a verebeket és a harangokat a szürke tornyokban. A reggeli hideg meghoronzgatótt. Becsuktam Clairmont könyvét és a fejemen tele zavaros álmokkal, csengő szavakkal, mélyen elaludtam.

X.

Néhány nappal ezen este után történt.

— Hellé — mondta Sylvain bácsi — látogatást kell tennem. Akarsz velem jönni? Jó tanácsot adhatnál.

— Mi tekintetben, bácsi?

— Ime: Genesvriert úr a múlt este azt mondta nekem, túl akar adni néhány örökségben kapott régi könyv ritka példányait, a melyek hasztalanul foglalnak helyet a könyvtárban. Az én régi szenvedélyem ilyen könyvek iránt, megdobbantotta a szívemet és Genesvriert úr megígérte nekem, hogy mielőtt más vásárlót hívná, kiválaszthatom, a mi nekem tetszik.

— Nagyon örömet elköszerek bácsi.

Genesvriert Antoine a Saint-Ceneviève hegy lejtőjén lakott, a festői kis Clovis-utcában, melyet a IV. Henrik Lyceum, a Clovis torony, a Saint-Etienne du Mont templom épületei és a plébánia kertje képezett. Csak négy-öt ház van egyszerű családok, szegény tanárok, munkások által lakva és egészen közel a Decartés-utcában majdnem csupa szegény ember lakik.

Sötét lépcsőn négy emeletet mászva fel, egy keskeny lépcsőközre értünk és az ajtók egyikén Genesvriert Antoine nevét olvastuk. Nagybátyám csegettett. Az ajtó felnyitott, sötét előszobát pillantottunk meg és kivettünk Genesvriert körvonalait.

Meglepetve kiáltott fel, aztán bevezetett, röviden engedelmet kérve lakásának rendtelensége miatt. Majdnem sajnáltam, a miért nagybátyámat elkísértem, mert jelenlétem mintha némileg zavarba hozta volna házigazdáinkat.

De mikor helyet foglaltunk a dolgozó-szobájában, nem sajnáltam a jövevelemet. A hely nem volt banális.

Még most is magam előtt látom azt a nagy egyzsinórt, zöldes árnyalatú tapétával körpírozott szobát. A padló frissen felmosott veres teglát itt-ott finom gyékény takarta. Két fal tele volt lakirozott fenyőfából készült, könyvekkel teli polcokkal. Egy kis breton szekrény minden valószínűség szerint kéziratosokat és becses okmányokat tartalmazott. Nem voltak sem drapériák, sem nagy függönyök az ablakokon, melyeket csak félig takartak el krémszínű kis függönyök. Egyenletes, tiszta világosság esett felőlről a dolgozóasztalra, a hol egy nagy, kékenyőrs lámpa már készen állt a virrasztáshoz, levetéscsók, papíros ívek és a „Társadalmi Jövő” egybekötött számainak társaságában. A négyzetes, fekete márványtömbből képezett alacsony ingaórán Michel-Angelo *Rabszolgájának* kicsinyített utánzata állt gypszból; észrevettem Laurent Jaques fényképét, két festett tanulmányt, és egy kis tölgyfaramában Dürer *Mélabújának* egyik már elárgott fényképét.

Úgy tetszett előttem, hogy ez a nagy, korszerű alatt olyan szomorú nő! Angyal e helynek a geniusza. Mialatt nagybátyám látogatásának céljáról beszélt, én a világosságnak háttal álló Genesvriert figyeltem. Ebben az általa teremtet keletében, a mi visszfényét volt szigorú életének, jobb benyomást tett, otthonosabban mozgott, mint Marboy asszony szalonjában. Nem volt sem kecses, sem elegáns, de nem volt közönséges. Az alakja olyan volt, mint egy parancsolásra született férfinak; széles vállai fardhatatlanul tudták volna elviselni egy századon át is a legerőmegfeszítőbb munkát; kiálló szemöldökei voltak, szemekinek tekintete csendes és merev. Látni őt, az ember érezte, hogy ez a férfi, ment minden hiúságtól, társadalmi osztályi korlátoltságtól és csak önmagának engedelmeskedik. Mielőtt rokonszenvet keltett volna, felkötötte a figyelmet, tiszteletre kényszerített.

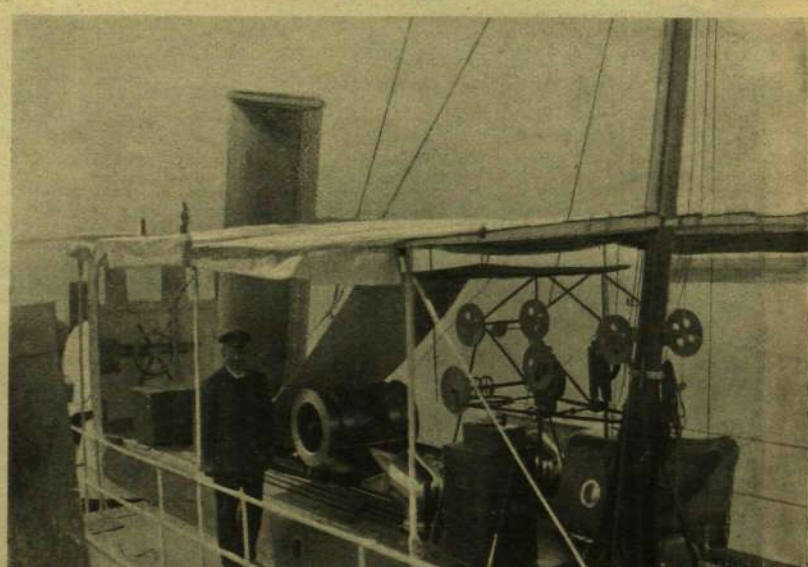
A könyvtáram rendelkezésére áll — mondta nagybátyámnak — legnagyobb örömmel köleszöngök önnek bármily könyvet. A melyeket pedig megvenni óhaj, nem akarom tudni, mennyit érnek azok egy kereskedőnek, a mit ön felajánl értük, elfogadom.

— Ön nagyon nagy zavarba hoz! — kiáltott fel Sylvain bácsi — fájdalom, nem vagyok elég gazdag, hogy a szép könyvek iránti szenvedélyemet kielégíthessem, nem akarom azonban kihasználni az ön szándékos tudatlanságát és önt későbbi sajnálkozásnak kitenni.

— Ne tartson semmitől uram. A mióta szerencsém volt önrel találkozhatni, egész ellen-szemem támadt ezeket a könyveket egy kereskedőnek átadni. Nagy öröm lenne nekem, ha

A friedrichshafeni sárkányállomás épülete, hátul a ballonszarnokkal.

A „Gna” motollája, a melylyel 15,000 m. drót segítségével a sárkányokat és ballonokat a magasba bocsátják.

azokat önnél jó helyen tudnám. Többféle okból nincs sem időm, de módomban sincs, igazi könyvgyűjtővé válni, de tiszteletet érzek a régi könyvek iránt, azt mondhatnám, kierzem belőlük a lelkeket... Ha költő lennék, mint Clairmont...

Meglepetve néztem fel hozzá.
Genesvriert mosolyogva folytatta:
— Nincs azonban gyakorlatom az ilyen költői zsargonban és miután tudom, hogy ön kitálálja, mit érezek, szükségtelen tovább magyarázgatnom. Ha azonban ezek a könyvek tetszeni fognak önnek, nagyon boldog lennék, ha azokat átengedhetném és még egyszer ismétlem, teljesen önre bízom az árnak meghatározását.
Genesvriert felnyitotta a kis szekrényt és egy tucat fakó kötött könyvet vett elő. Nagybátyám feltette a pápaszemét. Volt a könyvek között egy 1656-ból származó, fametszetekkel díszített biblia, egy Erasmus, egy Rabelais és néhány filozófiai mű a XVII-ik századból.

Sylvain bácsi kíváncsian szemlélte a könyvek címeit és évszámait, kötéseit, zárcapcsaik szépségét.

— Drága uram — kezdte — önnek talán nincs tapasztalata az ilyen könyvek értékét illetőleg. Ki fogom választani a nekem megfélemlőket és majd küldök önhez jóízű embereket, a kik boldogok lesznek a felmaradt könyveket megvásárolhatni. Épen úgy fogják azokat méltányolni tudni, mint én, és jobb árt adhatnak értük, miként én tehetném.

Genesvriert boszús mosdulatot tett.
— Nem — szölt — ezek a tárgyalások végtelenül untatnának. El vagyok foglalva, nagyon sok a dolgom és nem értek a vevők rébeszeléséhez.

— Az az én dolgom lesz — felelte a bácsi — a könyvekért is én küldök, semmi alkalmatlansága sem lesz.

— Igazán, egészen zavarba ejt... Alig, hogy ösmer.

— Az a kevés is, a mit önből eddig ösmerék, élénk vágyat ébresztett bennem megösmerni a műveit, megnyerni a becsülését... Ez a barátság előjele. Pedig én nem vagyok bőkezű a barátsággal, azt elhíhetem uram. Vén, emberkerülő medve vagyok. Gyűlölöm a társaságot és soha sem kerestem volna fel, ha e kis leány nincs. És ha már kell, hogy mindent elmondjak magamról, tudja meg, hogy én embergyűlölő, de e mellett lelkesedő is vagyok. Az ember műve elragadtat, az embert magát leg többnyire utálom. Az állásra, címre, pénzre áhító emberek iránt még több megvetést érzek, mint szánalmat és végtelenül tudom becsülni az egyedül élni tudó embert. Mert a ki a magányt szereti, annak feltehetőleg becses lelki tulajdonokkal kell bírnia és ezek mindig vonzóttak engem.

Genesvriert így felelt:

— Én nem vagyok a magánynak csupán műkedvelője. Szeretem a magányt, mert szükséges nekem, hogy gondolkozhassam, dolgozhassam, de az emberek azért érdekelnek. Tanulmányozom őket, úgy a mint vannak, a minők lehetnének, és a minőkötőket a szociális és erkölcsi deformációk tették; nyomorúságait iránt kevesebb megvetést, mint inkább szánalmat érzek.

— Ön elnéző lélekkel bír.

— Nem mindig — felelte Genesvriert — és vannak, a kik azt mondanak önnek rólam, hogy epés, irigy, kegyetlen lelkületű vagyok, mert gyűlölöm az álszenteskedést és az igazságtalanságot. Oh! miért is nem vagyok nagy író. De bennem csak az őszinteség, az éleslátás és a felháborodásból eredő hirtelen inspirációk érnek valamit. És nehogy azt higgye uram, hogy írói álarczom alatt politikus rejlik: én semmiféle pártból sem tartozom. Szabad ember vagyok.

Mosolygott.

— De nem vagyok szeretetreméltó ember. Marboy nagynénem gyakran a szememre vetette ezt. Semmisen ingerel jobban a banális jóakarata, a mi sem gyöngédség, sem szánalom és a haragot, a szeretetet, a bámulatot, a megvetést, minden erős felindulást, bele fojt valami izetlen lébe.

Napsugár lövött ki két felhő közül és arany nyilként hatott át az ablaküvegen.

— Az ég kiderül — mondta Genesvriert.

HINDU VÍZHORDÓ MAGYAROS SZABÁSÚ RUHÁBAN.
Tóth Jenő Lászlóban (India) készült fényképe.

Akarják látni az én függő kertjeimet, babyloni terrasszeomat?

Kinyitotta az ablakot és kivezetett minket egy széles erkélyre, a hol keskeny, zöld lágókban jácsintok virítottak. Sötétzöld, majdnem fekete örökzöld futotta be bársonyos leveleivel a falat.

— Ez egyik fő kelleme a háznak — folytatta házigaárdánk. — Azok a fák, a miket ott lenn látnak, a Saint-Etienne du Mont plébániájának kertjéhez tartoznak. Már az utcáról is látszanak az ébenfa sárga fűrtjei, az orgonabokrok lila színű virágai, melyek mintha a fal párkányán nőttek volna ki. Ezek a virágok nagyon szépen veszik ki magukat a fiatal lomb között és este, eső után, finom illatjuk egészen ide érzik az ablakomig. Szeretem ezeknek a Pantheon által uralt, szürke épületeknek a környező és különös előszeretettel viseltetem a régi Clovis-torony iránt. Ha fáradt vagyok, kiülök az erkélyre és az őszinte verebek és a jácsintok társaságában pihenek.

Észrevette csudálkozó arcomat.

— Ez meglepi önt, Hellé kisasszony? Nem hasonlítok valami érzélgő fiatal emberre úgy-e? Verebeimmel és jácsintjaimmal nem is akarom Jenny, a kis munkás leány szerepét játszani. De az ellentéteknek és a visszahatásoknak a törvénye ez.

— Én semmi nevetséget nem látok ebben.

— Clairmont barátom pedig nevetett fölötte. Ő mint költő, csak a hatyukát, a sasokat és kissé a fülemileket becsüli, ámbar ez az állatok Lamartine óta már kimentek kissé a divatból. Én a verebeimet kiállhatatlanoknak és csúfoknak találja; vulgáris jácsintjaimtól émeledik, Clairmont csak a rózsákat, lilomokat, tulipánokat és japáni chrysantemumokat tudja elviselni.

— Ez a gyönyörűdás visszatetszett nekem és nem feleltem. Elérkezett az ideje, hogy távozzunk. Nagybátyám megígértette Genesvriert, hogy rákövetkező szerdán felkeres minket.

(Folytatása következik.)

A HÉTŐRŐL.

A nagyvárosi utca fejlődésének első foka: a rendezettség, a második: a berendezettség. Az utca rendezése csak annyit jelent, hogy alkalmassá tétetik a városi élet forgalmának zavartalan lebonyolítására. Az a rendezett utca, a melynek van gyalogjárója, kocsijútja, mindenféle közlekedő eszköz számára alkalmas burkolata és világítása.

Az utca rendezettségén túl következik azután az utca berendezése. Hogy ez mikor teljes és tökéletes, azt már igazán bajos lenne meghatározni, mert a közforgalmi, kényelmi és egészségügyi igények mértéke a korok szerint változó. Ezek az igények egyre szaporítják mindenféle berendezéseket.

zések eszközeit. Egy német háztartási folyóiratban olvastuk a minapában, hogy a tökéletesen berendezett modern konyhában nem kevesebb, mint kilencvennégy különböző gépnek: daráló, kavará, habará, reszelő, őröl, mérő, formáló, duzzasztó és a kegyes ég tudja még mi mindent művelő masinának kell lennie. Ha csak kilencvenhárom van benne, a berendezés már nem teljes, sőt attól tartunk, még akkor se teljes, ha mind a kilencvennégyből föl van szerelve, mert azóta már bizonyosan a — kilencvenötödik mulhatatlanul szükséges konyhai gépet is kitalálták.

Anyáinknak nem volt ekkora gépházra szükségük a konyhában, azért meg tudták sütni, főzni, a mi az asztalra kellett és az apáink talán nem is ettek rozsból ételt, mint a miyet a mai konyharzenálásban készítenek. És bizonyára ma is igen sok kitűnő konyha van, a hol a tizedrésze sincs meg a kilencvennégy masinának és a hűtőket se érzik se azok, a kik főznek bennük, se azok, a kik a főztjükhöz híznak.

De nem is a konyháról kívánunk beszélni. Ezt a példát csak a berendezésnek a haladó kor szerint való fejlődése illusztrálásul említettük. A berendezés szükséges vagy szükségesnek hirdetett kellei nemcsak a konyhában vagy a dolgozószobában szaporodnak, hanem még — az országúton is, a melyet valaha csak *törtek* — de ma már *építenek* és a mely a maga szerepének egy igen nevezetes részét vagy száz esztendő óta át kellett, hogy engedje egy ma már nem is új, de modern berendezésnek: a vasúti sinnek.

A modern nagyvárosi utca berendezésének leltára ma már oly gazdag, hogy szakértő legyen, a ki az összeállításra mer vállalkozni. *Egy szintben* a berendezés kellei-tömege már el se fér. Egy nevezetes része, a temérdek különféle cső, csatorna, vezeték a föld alatt végzi hivatását, a más része: a sok közlekedési, világító és tisztogató szerszám a föld színén. A tömör életű városi életről forgalma az utca berendezésének egy tömegét így se bírja elhelyezni és a mi se a föld alatt, se a földszínen már el nem fér, a levegőbe emeli. Sok nagyvárosban, így például New-Yorkban és Berlinben is a közúti közlekedés nagy része a levegőbe épített «magas vasútkon» hídvezeték hátán bonyolítódik le.

Az utca berendezésének szaporítása minálunk Budapesten is állandó. Csak az utolsó pár hét folyamán is két új berendezési tárgy beszerzését határozta el a magyar főváros magisztrátusa a budapesti utca butorzatának teljesebbé tételére. Az egyik új bútor: ezer drótkosár az aszfalt tisztaságának megoltalmazására, a másik: ötven nyilvános óra, a melyeket oszlopokon a város forgalmas helyein fognak fölállítani.

Íme: az utca tehát már órát is kap Budapesten. Tudjuk, hogy ha valakinek órája van, ez már egy bizonyos szerény polgári mód jele. Az óra az emberek legkivántabb felszerelési kellei. A szegény ember is, ha néhány elnékülözhető koronája van, órát vesz magának, mert ez hasznos is, *dísz is*. Nem ékszer, de ennek is számít. Atyafiságban van vele. Egy családból származnak. Rendesen egy boltban árulják őket.

Az óra, a melyet az utca kap, még csak nem is ezüstóra. De azért — óra. És — nyilvánosan viselendő. Mindenki látja, hogy van. És mindenki örül is neki, mert erre a berendezési cikkre határozottan szükség van Budapesten. Ebben a városban temérdek a torony, de ezeknek a tornyoknak az a szokásuk, hogy — se templom nincs alattuk, se óra nincs rajtuk. A melyiken van, az vagy sehogy se jár, vagy rozsló, vagy összevissza. A Bazilika órái közül például a hány, annyi féleképen mutat. Egyáltalában az egész városban alig van nyilvános óra, a mely után az ember a magáét igazíthatná. A régi műgyemtem óráját tisztelték a pesti órák pápájának, de ez is úgy el tudott romlani, hogy már hetek óta — pihen. Valóban erős természete lehetett, hogy ha egyszer a kór megtámadta, ilyen nagy és hosszú mesterség kikúrálta.

Reméljük, hogy az ötven vasúti óra segít a bajon és nem fogja azok aggodalmát se igazolni, a kik attól tartanak, hogy ezek *hivatalos órák* lévén, reggel, mikor a hivatalok ideje kezdődik,

késni, délután pedig, mikor a hivatalok záródnak, sietni fognak.

A francia képviselő urak száznál nagyobb többséggel hozott határozatban megtagadták maguktól a fizetésemelést. Kétszáz olyan törvényhozó volt a párisi kamarában, a ki megéreztte, hogy többet érdemelne a munkájáért, mint a mennyit kap, de háromszáznál több, a ki nem volt ezen a véleményen. Nagyon érdekes lett volna, ha megtudhatjuk, vajon azok a képviselők-e a legszorgalmasabbak a törvényhozás munkájában, a kik a mostani kilenczezer frankos fizetésnek tízenötezer frankra való fölemelését kívánták? Mert ez egyáltalában nem bizonyos. Vannak ugyanis emberek, a kik azt tartják igen értékesnek és jól honorálhatóknak, ha — nem dolgoznak. És megesik, hogy igazuk is van.

Már most ha megnézzük a különböző országbeli képviselők fizetési statisztikáját: egy dicséretes és tiszteletreméltó vonását általában el kell ismerni a parlamenteknek. Azt, hogy nem fizetnek meg magukat túlságosan. Sőt határozottan igen szerények a díjazásuk megszabásában, noha maguk állapítják meg a járandóságukat, tehát tisztán rajtuk áll, hogy gavallérosan bánjanak-e magukkal vagy inkább az országgal szemben legyenek-e gavallérok? El lehet mondani, hogy a parlamentek egész vonalán a gavallérságnak ezt az utóbbi, önzetlenebb fajtáját kultiválják.

Olyan parlamentek vannak Európában — ilyen például az angol és ilyen volt pár évvel ezelőtt az olasz is — a melyeknek a tagjai egyáltalában nem kapnak fizetést, de körülbelül egy sines olyan, a melynek a tagjai a képviselői fizetésből társadalmi pozíciójuk igényei szerint megélhetnek. A magyar képviselőknek például 6400 korona az évi járandósága. Talán (csak talán) elegendő azoknak a különleges kiadásoknak és költségeknek fedezésére, a melyek egy kerület, tehát jó néhány ezer ember bizalmának hivatalos birtoklásával együtt járnak, de semmiesetre se elegendő a képviselő társadalmi állása szerint való megélhetésre. Ha már most azt is számba vesszük, hogy a parlament foglalkoztató ideje minálunk meglehetősen nagy, mert rendes körülmények között a mi képviselőházunk évenként átlag nyolcz hónapig, de sokszor tovább is van munkában és ha arról sem feledkezünk meg, hogy a törvényhozó nem mind milliomos, akkor részben megtaláljuk a magyarázatát és talán a mentesítést is annak, hogy a t. Ház ülésterme vajná ritkán mutatkozik szűknek a jelenlévők befogadására. A francia kamara szavazásain átlag öt-hatszáz képviselő van jelen. Ennek az egyik magyarázata az, hogy a francia parlamentnek harmadfél-százzal több tagja van, mint a magyarnak, a másik meg az, hogy a francia parlament harmadrész annyit ülést tart, mint a miénk; a törvényhozó munka tehát ott sokkal ritkább követeli magának a képviselő idejét, mint minálunk.

Nyugodtan meg lehet tehát állapítani, hogy a képviselőség — ha se mellékes nem jár vele, se magát nem veszik mellékesnek — egyáltalában nem búzás hivatal se minálunk, se más európai országokban. És ha a képviselő urak mégis idegenkednek attól, hogy megjavítsák, ez egyrészt okos önzetlenség, mert a puritánság díszét adja nekik, másrészt meg okos önzés, mert minék még új kíváncsisággal szaporítani a temérdek ambíciót, a mely így is mohó vágygyal pályázik erre a gyöngén fizetett hivatalra.

Az a jelenet, a melynek ez alkalommal Strauss Richárd, a világhírű zeneköltő volt a hőse és ez alkalommal a berlini operaház terme volt a színhelye, egyáltalában nem példátlan és nem is tartozik a nagy ritkaságok közé. Aligha van nagy előadó művész, akár muzsikos, akár színész, a kivel és aligha van hangversenyterem, a melyben hasonló már nem történt volna. Azaz úgynevezett «emlékezetes epizód», a mikor a szereplő művész türelmét vesztve «rácsattan» a zajongó vagy nyugtalanul mozgó közönségre: tipikus. Alig van híres ember, a kinek az élet történetéből hiányozna.

JÉGZAJLÁS A DUNÁN.

A művész és [közönsége között egy kétoldalú szerződés jött létre. Ez a szerződés a művészt arra kötelezi, hogy előadja, a közönséget pedig, hogy végighallgassa a programot. Való: ez a szerződés nem kötelezi, nem is kötelezheti a publikumot arra, hogy el legyen ragadtatva a produkciótól, de viszont a művészt se, hogy el legyen ragadtatva a közönségnek esetleg hívós vagy éppen fagyos viselkedésétől. De a mint a művészek nincsen hozzá joga, hogy például a másora második felét már ne produkálja el, mert az első felét nem honorálta a hallgatók tetszése, viszont a közönségnek se lehet joga, hogy magát a szerződésben vállalt kötelezésre alul bántó vagy sértő módon föloldja. Nincs joga zajongani, nyugtalanodni, mialatt a másik szerződött fél azon dolgozik, hogy a maga vállalt feladatát tehetségehez képest teljesítse.

A mi közönségünk, itt meg kell adni, azok közül való, a melyek a maguk feladatát nagy fegyelmezettséggel, udvariassággal és gyöngédséggel teljesítik. Még a színházban is és fokozott mértékben a hangversenyteremben. Minden nálunk szerepelt művész halálával és magasztalással szól a magyar közönségről, a mely a milyen tékozlóan bőkezű és áradóan lelkes a tetszése megnyilatkozásában, olyan nobilisan elnéző és tartózkodó, ha a tetsző hajlandósága érintetlenül maradt.

Az az egy hibája azonban, a mely Berlinben úgy fölingerelte Strauss Richardot, a budapesti közönségnek is közös a berlinivel. A produkció végét itt is szeretik «odaajándékozni» az emberek. Az utolsó jelenetet vagy az utolsó taktusokat már inkább a ruhatárban «képezik el», semhogy a helyükön hallgatnák végig.

Ezeket senki se élvezheti. A távozók azért nem, mert már távoztak, a bentmaradók pedig a ki-rohanók zaja miatt. A sérelem tehát nyilvánvalóan kettős. Sérti a művészt és sérti azokat, a kik nem olyan adakozók, hogy a produkció végét hajlandók lennének föloldozni. Már pedig, ha ez az oda-ajándékozás a kiszáradt érzése és fölfogása szerint «gavallérság» lenne is, nem szabad elfeledkezni róla, hogy a más kontójára nem illik gavalléroskodni. Se pedig gavalléroskodásból nem való illetlenkedni.

Szigma.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Hétágú síp. Molnár Ferencnek kedves műfaja a szatirikus croquis, a mely erősen torzító formában a budapesti élet egy-egy furcsaságát veszi tollhegyre s az olvasó mulatságára veséig ható vágásokat osztogat. Efféle írásainak nagy és hatalmas olvasóközönsége volt a lapokban s bizonyára hasonló vagy még nagyobb sikere lesz annak a

könyvnek is, melyben legújabb ilyen humoros torzképeit összegyűjtötte. A legelősebb vágásokat a budapesti társaság egy része kapja, a melyet a Lipótváros neve alatt szoktak összefoglalni, bár vannak telepítvényei más városrészekben is. Molnár ennek a társaságnak a sznobizmusát látja legelősebb sorban s ezt péékezi ki legelősebben. Ebből a körből való a kötet legerjedelmesebb darabja, a *Disznótör a Lipótvárosban*, a melyen bizonyára sokat fognak országszerte mulatni, mert a helyi színezeten kívül, mint karrikatura is rendkívül ügyes. Szintén egész sorozatot foglal el az *Alvir-lap és vidéke*, a mely a fővárosi sajtó tövében felburjánzott zsarolók bandáját rajzolja meg, hanem csak a jogos harag keserű szatirájával, hanem sok igazsággal is. Néhány darab aztán fellellemkedik a budapesti specialitások körén s általános, emberi furcsaságokat vesz szemügyre. Pompás az ötlete például annak a rajznak, a melyben Petrarca Laurája és Csokonai Lillája férjeit állítja be, a mint a mennyországban beszélgetve elmondják, mi az ő véleményük az ügyről. Molnár humora és szatirája sajátos pesti termék, a budapesti élet számtalan fonákaságából fakadt, s a nagyvárosi ember gúnyolódó malicejára ad neki formát. Nagy hatását is első sorban ennek köszönheti: mindenki ráismer a torzképeiben a körülötte mozgófénykép módjára lepergő életre, tehát mindenkinek közel áll s így mindenkinek élvezi. Ezen a réven kerül Molnár azok közé az írók közé, a kik magasan fölötte állnak mondanivalójuknak és publikumuknak, de azért mégis nemcsak kapcsolatban tudnak vele maradni, hanem vezetni is tudják tetszők szerint.

Heltai Jenő könyvei. Hova tovább húsz esztendeje lesz, hogy Heltai Jenő verseivel először találkoztunk. 1892-ben jelent meg első kis könyve, ezt hamar követte a második, de azóta nem jött újabb. Ennek irodalmi viszonyaink voltak az okai, nem az író vénájának megapadása, mert Heltai azóta sem vált hűtlenné a lírához, verseit ritkábban látnuk, de egyéb munkáin, novelláin, regényein, színdarabjain egyikén-másikán erősen meglátszott, hogy az íróban forrongó lírai elemek kerestek általuk megnyilatkozást. Most együtt, egy kötetben adta ki egész lírai termését. Nem nagy kötet, de érdekes és sok élvezettel kínálkozik. Heltai Jenő annak idején új hangot próbált a magyar lírában, a könnyelmű, vidám, érzelmességét elmessébe rejtő bohém-romantikát, a melyben meleg és heves érzések dolgoznak, de mintha szegélyelné őket, maga is tréfál velük, a mely elvet minden ünnepélyességet, minden pózt, nem titkolja ifjú könnyelműségét sem a szerelemben, sem másban. Formában frissek, pattingók, ötletek, a versei, a ritmus ép oly vidáman tánczol bennük, mint a szélesléves gondolat, a rim sokszor szójáték módjára esattan össze. Annak idején sokan megütözköztek ezen az új költői hangon, régebbi líráink ünnepélyességéhez szokva, túlkönnyűnek, sőt léhának érezték. Ma már túl vagyunk ezeken az aggodalmakon, megtanultuk, hogy az ifjúkor édes léhaskodása ép úgy lehet értékes, művészi anyagot adó lírai anyag, mint bármí más a világon s hogy a költőnek nem kell okvetlenül ünnepélyesnek lennie, s nem kell mindig túlságosan komolyan vennie önmagát és a saját érzéseit, játszani velük s így felbúkk kerekedni ép oly művészet lehet,

mint elmélyedni bennük. A fő, hogy ezt művész módjára csinálja, hogy megéreztesse azokat a mélyebb gyökereket, melyekből a versek lelke ki-nőttek és megéreztesse a játszi, pajkos hang mö-gött az igazi érzés remegését. S hogy Heltai nem az a felületes szellem, a kinek egykori szigorú bi-rái tartották, mutatják azok az ifjúkori versei, melyekben el-elmélyed a maga érzésében s teli, tiszta hangon szólaltatja meg. Fejlődése későbbi korában ez a hang mind erősebb lett nála, külö-nösen az ifjúságtól való búcsúzkodás melázo han-gulata kap gyakran megragadón erős hangokat. Verseivel egyidőben adta ki *Heltai Jenő Kis me-sék könyv*-ét, egy halom apró szatirikus mesét, a me-lyek mind valami gyönyörlődő élel vagy fordulattal csattannak ki. Nem mind egyforma elmések ezek a mesék, de van nem egy közöttük, a mely a maga igénytelen, csak úgy odavetett formájában az emberi lélek nagy és sötét rejtelmére cikáz-tat hirtelen világosságot.

Universum. Ennek a *Hankó Vilmos* szerkesz-tése alatt megjelenő évkönyvnek most már ötö-dik kötete jelent meg. Az ötödik kötet is ép oly gazdag tartalmú, mint az előbbiek. Tele van ér-dekes és tanulságos természettudományi, utazási, földrajzi, néprajzi cikkekkel, melyek túlnyomó részét kiváló írók és tudósok írták. Részletes és mindenki számára érdekes és érthető ismertetése találunk a legújabb találmányok, mint pl. a drót-nélküli telegráf, a repülő; egy érdekes cikk össze-foglalja mindazokat a fontos és nagy felfedezése-ket és vívmányokat, melyek magyar emberek sze-leme és munkája révén váltak az emberiség köz-kincsévé. Ezenkívül is számos magyar érdekű közlemény van az évkönyvben, melynek illusztrá-ciói is, nemcsak nagyszámúak, hanem felvilágosító hatásúak is. Az évkönyv kitűnő eszköze a reális ismeretek terjesztésének úgy a nagyközönségben, mint az ifjúságban.

Az *újkor és a legújabb kor története.* A *«Műveltség Könyvtára»* című vállalat legújabb hatalmas terjedelmű kötetében jelent meg *Márki Sándor* legújabb munkája, *Az újkor és a legújabb kor története.* Részletesen, népszerű, élvezetes for-mában mondja el az emberiség történetét az új világ felfedezésétől a mai időkig, mindenütt nagy súlyt fektetve a műveltségi viszonyokra. A mai kor gazdasági és társadalmi állapotával fejeződik be a kötet. Becsét növeli a nagyszámú szép és tanulságos illusztráció is.

A *Jó Pajtás, Sebők Zsigmond és Benedek Elek* képes gyermeklapja legújabb, február 5-iki számá-

ban *Benedek Elek és Koós Pál* adnak verseket. *Szemere György* elbeszélést, *Elek* nagyapó meséket mond, *Sebők Zsigmond* folytatja *Dörmögő Dömötör* kalandjait a *Vaskapunál*. *Vadász Miklós* mu-latságos képet rajzol, *Bartáné Sz. Marika* a fele-dékeny királyról, *Mesemondó bácsi* az oroszán rokonairól mesél. *Rákosi Viktor* regénye, a *Kis Krónika* rovat aktualitásai, a rejtvények, és szer-kesztői üzenetek egészítik ki a szám gazdag tar-talmát. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2.50 fillér, egyes szám ára 20 fillér. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utca 4.)

Új könyvek.

Heltai Jenő versei. Budapest, a «Nyugat» ki-adása.

Kis meséskönyv. Irta *Heltai Jenő.* Budapest, a «Nyugat» kiadása.

Universum. Évkönyv a család és ifjúság számára. Szerkesztő *Hankó Vilmos.* Budapest, Lampel R. (Wodianer és fiai); ára 8 korona 50 fillér.

Az újkor és a legújabb kor története. Irta dr. *Márki Sándor* (Műveltség Könyvtára) Buda-pest, Athenaeum.

A «VASÁRNAPI UJSÁG» 58-ik évfolyama.

A «*Vasárnapi Ujság*» a legérdekesebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, évenként több mint 130 íven s több mint másfél ezer képpel, *legjelesebb hazai íróink és művészeink közreműködésével* jelen meg.

A «*Vasárnapi Ujság*» színes képmel-lékleteket is ad, több színben művésziileg ki-vitt képeket.

Előfizetési feltételeink:

A «*Vasárnapi Ujság*» negyedévre 5 korona, fél-évre 10 korona.

A «*Vasárnapi Ujság*» a «*Világkrónika*»-val negyedévre 6 korona, félévre 12 korona.

Az előfizetések a «*Vasárnapi Ujság*» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

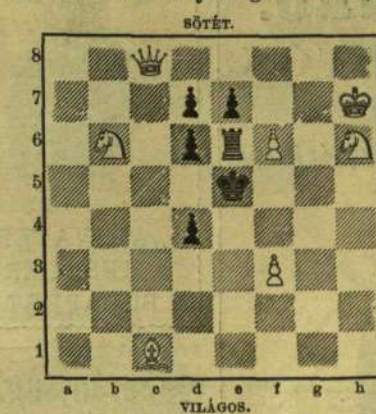
HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közéleti napokban: Id. GÁL György, nyug. közszéki jegyző, volt negyvennyolcas honvé-dhadnagy, 79 éves korában Besztercebányán. — KOVÁLCZY PÁL, címzetes kanonok, prakfalvai görög-katolikus lelkész, 75 éves korában Prakfalván. — Martonosi SPANYOL KÁLMÁN, eperjesi törvényszéki bíró, 67 éves korában, Eperjesen. — KUSNYIR GYULA, a kaposi járás főszolgabírája, törvényszéki bizottsági tag, 65 éves korában Nagykáposon. — Dr. DUDÁS GYULA, királyi tanfelügyelő, a homan-nai királyi tanfelügyelői kirendeltség vezetője, 49 éves korában. — LOSVAY ENDRE, nyug. főszolgabíró, 54 éves korában, Szatmárott. — BÁRÓ SCHELL-BAUSCHLOTT REZSŐ, es. és kir. kamarás, sz. k. ör-nagy, 84 éves korában, Kassán. — GRÓF FESTETICH VENCZEL, nyug. vezérőrnagy, Bécsben. — JÁNOS-hegyi VANKOVITS LAJOS, 75 éves korában, Buda-pestben. — Csásfordi TÖRÖK MIHÁLY földbírtokos, 46 éves korában Jobaházán. — HOLÉNYI ERNŐ, a Dessewffy gróf család polgyarusfalvi uradal-mának intézője, 67 éves korában. — HALMAY MÓR SÁNDOR, a newyorki nagy konzervatórium volt ta-nára, 58 éves korában, Budapest. — CSERNY ADOLF postamester, 55 éves korában Bodajk közszéki. — KÁDÁR ANTAL tanító, 33 éves korában Szabadkán. — MÉDER NÁNDOR, m. kir. posta- és távírószámviz-gáló, 43 éves korában Budapest. — BITTERMANN NÁNDOR, a Bácska című lap kiadója és tulajdonosa, a zombori tűzoltó-egyesületnek harmincz éven át tiszteleti főparancsnoka, 72 éves korában Zombor-ban. — MÉRÉI ISZIDOR, zeneiőr, 56 éves korában Budapest. — TRAVNIK VINCEZ iparművész, 58 éves korában Budapest. — Csikitsnádi dr. BE-TEGH JENŐ, Torda-Aranyos vármegye ny. I. aljegyzője, Kolozsvárott. — WILLIM FERENCZ, főgimnáziumi tanár, 57 éves korában, Lugoson.

ÖZV. KERBOLT ALAJOSNÉ, szül. Farkas Karolin, 78 éves korában, Pécsen. — Id. érdi ÉRDY KÁLMÁN, szül. enlaki Sala Francziska, 62 éves ko-rában, Nagyszebenben. — ÖZV. KECKEMÉTI BENKE JÁNOSNÉ, szül. Huber Mária, 65 éves korában, Budapest. — SIMONYI-SEMAĐAN SÁNDORNÉ, szül. Kovács Szidónia, Simonyi Semadán Sándor orszá-gos képviselő felesége, 45 éves korában Buda-pest. — FÖLDVÁRY SZUSZANNA, 45 éves korában Buda-pest. — Csávosi és bodai CsÁVOSGY GYULA báró, főrendiházi tag neje, szül. Spiegelfeld Jozefin báróné, Bécsben. — Dr. VÁRY ALBERTNÉ, szül. Horváth Tilda, 25 éves korában, Budapest. — ÖZV. AISZ-LEITNER HUGONÉ, szül. Ilés Margit, Békésgyulán. —

SAKKJÁTEK.

2730. számú feladvány Berger Jánostól, Grác.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

A 2726. számú feladvány megfejtése Feigl M.-tól, Bécs.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. Fc4—h1 ... Fa4—e8(a,b) 1. ... Fa7—b8 2. He5—d7 stb. 2. Vc4—e8 stb.

b. 1. ... Fa4xh3 2. Vc4—e6 stb.

SAINT-RAPHAËL

FRANCZIA TERMÉSZETES BOK A gyomor legjobb barátja

bevált anémia, ideg- és gyomorbajnál és lábbadozó betegeknek.

Kapható minden gyógyszerárban 6.— koronájával.

Főraktár: Apotheke, Zum heil. Geist Wien, I. Operngasse 16.

Minden anya gyermeke érdekében cselekszik, ha annak czipőit valódi Palma-kaucsu-czipősarokkal látja el, mert ezáltal a modern hygienikus követel-ményeknek tesz eleget.

Minden gyengeségnek és vérszegénységnek oko-zója a rossz emésztés, mely ülő foglalkozásból, ide-gességből származik. Ennek egyedül orvosossága a Tannin, mely természetes alkotórészt képezi a Saint Raphael bornak, (ára üvegenként 6 korona), mely már 30 év óta klinikailag ajánlja van vérszegények-nek, emésztési zavarban szenvedőknek és lábbadozóknak. Kellemes íze miatt asszonyok és gyermekek is rendkívül szeretik. Kapható minden gyógyszerárban.

Szerkesztői üzenetek.

Többeknek. Egy-két olvasónk leveléből azt látjuk, hogy akadtak, a kiket megévesztett, hogy Rákosi Viktor lapunkban most folyó a *Bardóczi zug* kaland-újság című regényével egyidejűleg a *Budapesti dori* lapunkba is tárcákat írt, melyeknek alcíme: *A bardóczi zugból*. Mindenki egy szempillantással meg-

győződhetik róla, hogy a regény és a tárcasorozat nem azonos, a kettő között a színhely egy részén kívül semmi közösség nincs. Rákosi Viktor ezt a regényt, mint minden író, a kitől regényt küldünk, egyenesen a mi számunkra írta s az lapunkkal egyide-jűleg nem jelenik meg sehol.

U. E. Somsály. A hirdetésekért a szerkesztőség egyáltalán nem felelős s így arról a hirdetett könyvről sajnálatunkra nem szolgálhatunk felvilágosítással.

Beteljesedett. Fájdalom stb. Úgyes sorok, jól meg-fogott eszmék, zavarosságok, bántó csetlések-bottlá-sok, — az egész egy képzavar, a melytől még ezután kell lebiggadnia valaminek.

Halotti toron. Hosszadalmas történet, elég laposan elbeszélve, talán a levelében említett többi versei jobbak.

M. K. Szászváros. Azt az amerikai milliárdost meg-találja a posta, ha egyszerűen New-Yorkba címzi meg a levelet.

G. I. Szinyeföld. Vörös Kereszt gyermekekmen-helynek nem találunk nyomát a rendelkezésünkre álló jegyzékekben. A mit keresni máltóztatik, az talán a Fehér Kereszt országos lelencház egyesület, melynek helysége IX. Tüzoltó-utca 7. alatt van.

A hisztériás. Gyermeket, naiv próbálkozás. Nyiló rózsza. Egy sétauton stb. Csupa közhely, me-rov kisé-nyelven elmondva.

KÉPTALÁNY.

A 2-ik számban megjelent képtalány megfejtése: A molnár azt hiszi, hogy a búza csak az ő malma kedvéért terem.

Felolós szerkesztő: Holtsy Pál.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Báli-selyem újonság nagy válasz-tékban méterenként 1.15 koronától fejjebb bér- és vámmmentve a megrendelőhöz szál-lítva. Gazdag mintagyűjteményt postafordultával küld **HENNEBERG** selyemgyáros Zürich.

ÉKSZEREK EZUSTNEMŰEK ORAK, egyházi szerek, angol, francia, kínai, orosz, diadémok, gyári áron besze-rezhetők. Legújabb angolrendszert részletezett módszerek. **SÁRGA JÁNOS** es. és kir. ud. szállító, ékszerész, Kolozsvár. 1911. év februárjától Buda-pest, IV., Károlyi-tér 1. sz. Képes nagy árjegyzék ingyen.

Elismert fogorvosok véleménye szerint a **SANITOL** SZAJVIZ FOGPOR FOGKREME FOGKEFE ma legelőkelőbb orvosi és fog-ápoló szer. Kaphatók gyógy-áruk és drogériákban, megrendelhetők Sanitol főraktár Miskolc czimén is.

Lohr Mária (Kronfus) Flókok: IV., Keestomóti-utca 16. IV., Eszaki-ut 6. sz. V., Baranyas-utca 4. VI., Andrássy-ut 16. sz. VI., Teréz-körút 30. sz. VIII., József-körút 2. sz. ALAP. ÉS. 2.

SALVATOR kiváló bőr- és lithiumos gyógyforrás vese- és hólyagbajoknál, köszvény-nél, cukorbetegség-nél, vörheny-nél, emésztési és lélegzési szervek hurutjainál kitűnő hatása. — Természetes vasmentes savanyuvíz. Kapható ásványvízkereskedésekben és gyógyszerárakban. **SCHULTES ÁGOST** Sányo-Lipóci Salvatorforrás-vállalat, Budapest, V., Rudolf-rakpart 8.

Világot uralk két elválaszthatatlan fogalom női szépség és a **Leichner-féle arcz-puder** a legjobb és legértelmesebb arcz-puder, az arczok üde, rózsaszínű és friss, fiatalos színt ad, nem vehető észre azon, a ki használja. Hasonlóan híres jelölések: **Leichner** Hermelinpu-dere M. 3 és 1.50. Aspa-sia-pudere M. 4. Min-dig csak **Leichner-féle** pudert kérjünk Kaphatók azit dobozokban minden illatszerárúban és a gyárban: **Leichner L. Berlin SW.** Schützenstrasse 31.

BLUM LAJOS kőfaragó és sörkő üzlete Budapest, VIII., Köztanút-út 4. sz. «Kulatár» művészi síremlékek állandó kiállítása. SIREMLÉKEK egyszerű és díszesebb kivitelben kaphatók.

Gyermekszanatorium Portoré (Fiume mellett). 100 ágyra berendezett modern intézet. Erősítő, edző kúrák. Egész éven át nyitva. Igaz mérsékelt árak. Felhívásoknak küldj az alábbi. Felvilágosítást nyújt az intézet igazgató-főorvosa **Dr. RAJNÍK PÁL**, február 1-ig Budapest, Koronaherceg-u. 10. Prospektus.

Svájczai selyem vámmmentesen :: házhoz szállítva! Kérjen fekete, fehér vagy színes újonságainkból mintákat! **Crépon, Duchesse, Cachemire, Messaline, Côtelé, Solenne, Shantung, Mousseline** 120 cm széles, méter-ment 1 K 20 ft-tól kezdve. Ruháknak, blúzoknak stb.-nek való bárony és pelluche, egyszerűen himzett blúzok, val-mint balrest, pamut, rózsa- és selyemruhák. — Mi csak ga-rantálunk erős selymenzöveteket adunk el vámm- és portomen-tesen díszes magánvevőknek.

SCHWEIZER & Co., LUZERN U 24 (Svájcz.) Selyemkivitel. — Királyi udvari szállító.

Meinl kávé-keverékei elsőrangúak

Soha ki nem apadó forrása az erőnek

mindazokra nézve, akiken az élet mély sebet ütött, akiknek munka-bírása szellemi vagy testi túlerőltetés folytán megcsappant, vagy akiknek ellenállását súlyos kedélybántalom vagy kórággy ingatta meg — a Sanatogen. A Sanatogen az emberi szervezet legfontosabb és legértékesebb tápelemeit egyesíti magában, gyorsan és biztosan pótolja az elhasznált vagy nem eléggé fejlett erőket, eltünteti az ideges ingerlékenységet és új életkedvet hoz. Több mint tizen-kétezer orvos részben lelkes elismerésének köszöni azt a páratlan hirnevet, melylyel mint erősítő- és üdítőszert bir, mert

hatását soha meg nem tagadja.

Kimerítő ismertető-füzetet ingyen és bérmentve küldenek Bauer & Cie, Berlin, SW 48.

KÜLÖNÖS SZELLEMI ERŐ. MIKÉPEN BEFOLYÁSOLHATÓK MÁSOK.

A HYPNOTIZMUSNAK A KÖZÖNSÉG ÉRDEKÉBEN VALÓ MEGVIZSGÁLÁSÁRA
KIKÜLDÖTT B'ZOTTMÁNY MEGLEPŐ VÉLEMÉNYE.

Dr. LINCOLN G. S.
Dallas, Crutcheff St. 101, Tex.

SCHAFER HENRY
Törvényszéki bíró, Flemington, N. J.

STOUFFER F. H.
A vasuti kalauzok titkára és pénztárosa, Pueblo, Col.

WELLER PÁL, lelkész
Gorham, N. Y.

A hypnotizmus már nem tarozik többé a me-e világába, már nem tekintik többé a szellem egyik fantasztikus terményének, hanem realitásnak, feltehetően erőnek, mely sok jót és hasznot hozhat létre. Ezen sokat megvitott erő igazi becsének megállapítására egy orvos, hírneves jogász, kiváló lelkész és vasúti hivatalnokból álló bizottság lett kinevezve a hypnotizmus megvizsgálására.

Hogy mennyire befolyásolhatja a hypnotizmus erő mások cselekményeit és akcióit a mindennapi életben, arra nézve a nevezett bizottság számos esetet megvizsgált.

A bizottságának volt az első teendője, hogy a tudomány-ággal alaposan megismerkedjék, az lévén a célja minden egyes tagjának, hogy saját tapasztalásból kijelenthesse, vajon ez a különös erő jó vagy rossz hatást idéz elő. Irásként fordultak a New York Institute of Science, Rochester, N. Y., a hypnotizmus és titkos tudományok eme legnagyobb intézetéhez, amelytől felvett ágosítást nyertek arra nézve, hogy miképpen használható a hypnotizmus mások befolyásolására, betegségek kezelésére stb. Már néhány nap múlva teljesen meggyőződtek a nekik adott instrukciók és mint valódi-ágos hypnotizisták szerepelhettek.

Bélt bizonyítva, hogy a hypnotizmus olykor alkalmazható, hogy a hypnotizálódó személynek egyáltalában nincsen semmi tudomása arról, hogy befolyásolták. Tekintettel a tényekre, a bizottság a hypnotizmust a modern kor legbiztonságosabb tudományának tartja. Ismerete fontos azokra nézve, kik a gyakorlati életben és társaságban sikert akarnak aratni.

Dr. Lincoln alapos vizsgálat után azt tartja, hogy a modern kornak legsodáltozottabb terapeutikus és gyógyító ágense.

Schafer, törvényszéki orvos, bár kiváló jogász, a betegápolásra fordított figyelmét, és rövid gyógykezelés után teljesen meggyőződött, hogy a hypnotizmus, a hypnotizált személytől különös létező-égetől, mely kilenc óra óta ágyához kötötte és a melyről az orvosok azt vélték, hogy halálos kimenetelű leend. Schafer bírónak oly nagy lett a híre, hogy százával jöttek hozzá a betegek gyógyításra keresendő.

Stouffer úr csodálatos dolgot végzett, a midőn Cunningham, puebloi lakost egy kilométernyi távolságból hypnotizálta. Egy öreg embert is hypnotizált és ez parancsára befutott az utcákat, miután folyást az kiáltotta, hogy "vegyenek sült gesztenyét". Stouffer úr véleménye szerint nélkülözhetetlen üzletmenetnek.

Weller Pál lelkész azt tartja, hogy minden papnak és minden anyának kellene a hypnotizmusall azok érdekében megismerkedniük, akikkel mindennap érintkezésbe jönnek.

Eltelt a harminckötödik nap, a vizsgálatok, a vizsgálatok ezen csodálatos erőre, ezt mondja hallgatónak: "Uram! Egy szobatiszt erő szennyezett mindegyikükben, melyet magok közül csak kevesen felejtettek ki, mely azonban kitűnő állapothoz az emberi ellenállhatatlanság teheti. És ezt egyéni magnetizmusnak vagy hypnotizmusnak nevezik. Ajánlom önöknek ennek alapos ismeretét."

A New York Institute of Science 10,000 példányt egy könyvet, mely alaposan megmagyarázza ezen csodálatos erő összes titkait, és ábuzagizást ad arra nézve, hogy hogyan lehet praktikus hypnotizmus bármelyik oktatása nélkül. Akármely megvásárolja. Sikert garantálunk.

A könyv azoknál a nevezett bizottság felelőseit tartalmazza. Így en és bérmentesen k'ldjük az érdeklőnek. Tíz példány levelezéssel, vagy 25 példány levelezéssel ellátott levelet küldendő: New York Institute of Science, Dept. 114 D. Roches cr. N. Y. U. S. A.

Mintán e mi magyar, francia, német, angol, és spanyol nyelven van közzétéve, bármelyik e nyelvek közül aphotó.

Párisi világhírlap 1900: Grand Prix.

Kwizda Restitution-Fluidja.

Mosóvíz lovak számára, egy üveg ára K 2.80. — Udvari és verseny-istállóknak több mint 40 éve használatban; nagy ladaralmak után újra erőst, az inak merev-éget megszünteti és a lovak trainingben kiváló képességű teszi.

Kwizda Restitution-Fluidja

szőgy, cizme és csomagolás védve. Csak az itt látható védjeggyel valódi. Kapható minden gyógyszerárban és drogeriában. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentesen.

Török József gyógyszerár Budapest, király-utca 12. Andrássy-út 25.

+Soványág.+

Szép, telt testidomokat, gyönyörű kabátot nyert a törvényileg védett, «BUSTERIA» erőporunk által, arany érmmel kitüntetve: Párisban 1900, Hamburgban 1901, Berlinben 1903. Linas 6-8 hét alatt egész 30 fontig. Szigorúan szolid, nem ámitás. Számos köszönetnyilvánítás. Doboz használati utasítással 275 K. A pénz postautalványon beküldése, vagy utánvét mellett, belcérte post. is. Hygiene-Institut Dr. Franz Steiner & Co., Berlin 57., Königsgrünerstr. 66. Leralet Magyarország részére: Török J., gyógyszerár Budapest, VI., király-utca 12. szám.

BUTOR

inlése és szolid kivitelben, teljes lakberendezések készpénz vagy részletekre kapható

Sárkány J.

butoriparosnál, Budapest, VII., Erzsébet-körút 26. sz. műhely és raktár.

Köhögés ellen

legjobb a
**Kellauer-féle
CZUKORKA.**

Kapható Kellauer Gábor gyótyár Kaposvár.
1 doboz 1 korona.
5 doboz 4 korona.

MEGHIVÓ.

A „Salgó-Tarjani köszönbánya részvénytársulat”

folyó évi február hó 20-dik napján délelőtt 11 órakor tartja Budapest, V., Arany János-utca 25. szám alatt levő központi irodahelyiségeiben

XLIII. rendes évi közgyűlést,

melyre az igazgatóság a t. cz. részvényeseket ezennel tisztelettel meghívja.

Napirend:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése az 1910-iki üzleti évről.
2. Az 1910-ik év zárszámadásának előterjesztése, határozat ezek felett s az 1910-iki évi osztalék megállapítása.
3. Felmentvény megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
4. Egy felügyelőbizottsági tag választása.
5. Az alapszabályok 48. §-ának módosítása.

Budapest, 1911 január hó 25-én.

Az igazgatóság.

Felkérjük azokat a t. cz. részvényeseket, a kik e közgyűlésen résztvenni akarnak, hogy részvényeiket a szelvényekkel együtt beárólag folyó évi február 11-ig vagy a társulat fent j'zett helyen levő központi pénztáránál, vagy pedig Wienben a k. k. priv. allg. österr. Boden-Credit-Anstaltnál (I. Teinfaltstrasse 6.) tegyék le. Huszonöt részvény egy szavazatra jogosít.

Értesítjük egyúttal a t. cz. részvényeseket, hogy alapszabályaink értelmében az évi mérleg, az igazgatósági és felügyelőbizottsági jelentéssel együtt f. évi február hó 11-től kezdve a társulat központi irodájában rendelkezésükre áll.

(Utányomás nem díjazatik.)

KNUTH KÁRÓLY

Központi és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi elmozdítók stb. — Tervek, költségvetések, jóvádelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

MÉRNÖK ÉS GYÁROS

Cs. és kir. fensége József főherczeg udvari szállítója.

Gyár és iroda:

Budapest, VII., Garay-utca 10.

Megvizsgálta Bool tanár és rendelte a közvetlenül importált
Petrol-Balzsamot
mely 3 üveg elhasználása után végleg megszűntette a hajhullást, korpaképződést; a haját bársonysimává és hullámossá tette. Száraz és záros hajnak. Egy nagy üveg ára 3 K. — Kapható: PETROVICS DROGERIA Budapest, IV. ker. Bécsi-utca 2. szám.

SZŐLŐOLTVÁNYOK

szőlővesszők és finom érmelektől borok beszerzésére legmegelőgben ajánljuk a legjobb hírnévnek örvendő
SZÜCS SÁNDOR FIA
szőlőtelepet Biharósszegén.

Képes árjegyzéket tanulságos tartalommal ingyen és bérmentve küld a cég. Ezen árjegyzéknek egyetlen h'zról semmi tudomása nincsen, mert sok mindent elrejtő dolgok tartalmaz. Tehát senki el ne mulassza egy levelezéssel korn. Ötlető ár és pontos kiszolgálás. Több ezer elismerő levél. Készlet: 3 millió

PÁRISI VAJCRÈME

Ar 2 és 1.50 K. Alaposan gyógyítja az arczbőr minden természetellenes tisztatlanságait és beteges közpöndényeit.

Főraktár Ausztria-Magyarország részére: **Nikolits Emil** gyógyszerár, Nagybecskerekben. — Kapható minden gyógyszerárban és drogeriában.

Dr. MAUBERIE

párisi tanár

KORSZAK-ALKOTÓ
TALÁL-MÁNYA

Fiatalosan üde és szép lesz, ha a «ZEIDIJJE» keleti szépitőszereket használja!!!

Ezen szerek a keleti nők egész szépségét varázsolják elő és a legkülönösebbek a kozmetikumok. Egy keleti, mely áll keleti krém-ből (2 K.) minlen bőrtisztítás ellen, keleti maszk-ból (K 1.50) a keleti szappan-ból (1 K.), melyek mindetetlen bőrszépítő hatást tesznek a bőrre, keleti puderből (1 K.) és keleti parfüm-ből (4 K.) bérmentve 10.50 K. Kétféleképpen az egész szerszám beküldése és 30 fillér porto ellenében kapható:

Gusztav Proche
gyógyszerész keleti illatszerárban ::
Brčka, Bosznia.

Magyarország részére főraktár Budapest TÖRÖK J. Király-utca 12. Szék és szék közlő és elismerőlevél megküldésbe 0000000000000000

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNÉVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapítva 1847.

Brausweller János
Szegeden. Ca. és kir. bizt. felügyelő szab. chronometer- és műóra, felújítás a remontoir ingóráknál stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltek.

MEGHIVÓ.

A Budapesti Bank Részvénytársaságnak

Budapest, az Intézet tanácstermében

(VI., Teréz-körút 22. sz.) 1911 február 11-én délelőtt 12 órakor tartandó

VI-ik rendes közgyűlésére.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelőbizottság jelentése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása iránti határozat és felmentés megszavazása.
3. Alapszabálymódosítások és pedig az alapszabályok 1., 6., 18., 21., 24., 27., 28., 29., 32-36., 44-46., 47. §-ának megváltoztatása és az alapszabályok 9-12., 19., 20. és 41. §-ának kihagyása.
4. A Budapesti Bank Részvénytársaság nyugdíjintézetének megalakítása.
5. Három igazgatósági, hat felügyelőbizottsági rendes és két felügyelőbizottsági póttag választása.

Megjegyzés. Az alapszabályok 18. és 19. §-a értelmében a részvényesek, kik szavazati jogukkal élni kívánnak, kötelesek részvényeiket legalább 5 nappal a közgyűlés előtt letétbe elismerni, melyet vagy az intézet pénztáránál (Budapest, VI., Teréz-körút 22. sz.) vagy a Magyar Pénzüntézet Központi Hitelezőbankja Részvénytársaságánál (V., Arany János-utca 24.) letenni. Ot egész részvény birtokosa egy szavazatra jogosult.

(Utányomás nem díjazatik.)

Szülők és pedagógusok figyelmébe!

Könyv a gyermekről

Munka Játék Művészet

Irtó NÁDAI PÁL
IGNOTUS előszavával

Két kötet Ára 8 korona

Ez az érdekes könyv megtárgyalja mindent, a mi a gyermekszobában fontos, a mesélésen kezdve a művészi nevelésig, a zené és színhez az érdeklődésig. Szól a gyermekszobáról, hogy miképpen kell a gyermeknek mesélni, miképpen kell a természetet megbarátkoztatni, szól az iskolakertekről, erdei iskoláról, virágkultúráról, állatkeresetről s arról, hogyan lehet a nagyvárosi élet szépségeit iránt fogékonyságot tenni a gyermek lelke. A reform-pedagógusoknak és a nyugat-európai és amerikai nevelő intézményeknek bölcséges ismeretével tárgyalja a művészi nevelés, a munkára szoktatás, a társadalmi nevelés régebb és újabb eszméit, mindig számot vetve a jelen szükségleteivel és lehetőségeivel.

Kiadja a FRANKLIN-TÁRSULAT.

Kapható:
LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) R.-T.-nál
Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21.
és minden könyvkereskedésben.

Ez az, a mil én akarok:

„Palma Kaucsuk Lipócsanak”

HIRSCH és FRANK
Budapest-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntő Részvénytársulat
BUDAPEST, VI. KERÜLET, ARÉNA-UT 127. SZÁM.
Külön osztály

téglagyári gépek.

GYÁRT: falitégla és cserépsajtókat, téglagyártó és agyagmunkáló gépeket legújabb és legjobban bevált szerkezetekben. :: ::

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és teljes téglagyári telepek létesítését.

Tervek és költségvetések díjtalanul.

ELSŐRANGU
—REFERENCIÁK.

Köhögés

reketeg, hurut, görcsös köhögést gyorsan és biztosan megszüntetnek az orvosi kópióból

KAISER-FÉLE MELL- és KARAMELLAK

3500 hiteles bizonyítvány a biztos sikerről tanusodik. Csomag 20 és 40 fill. gyógyszerárban és drogeriákban. Fr. Kaiser Bregenz, Vorarlberg.

MIKSZÁTH KÁLMÁN
utolsó regénye

A FEKETE VÁROS
HÁROM KÖTETBEN

Ára füzve 12 korona, diszkrétben 18 korona

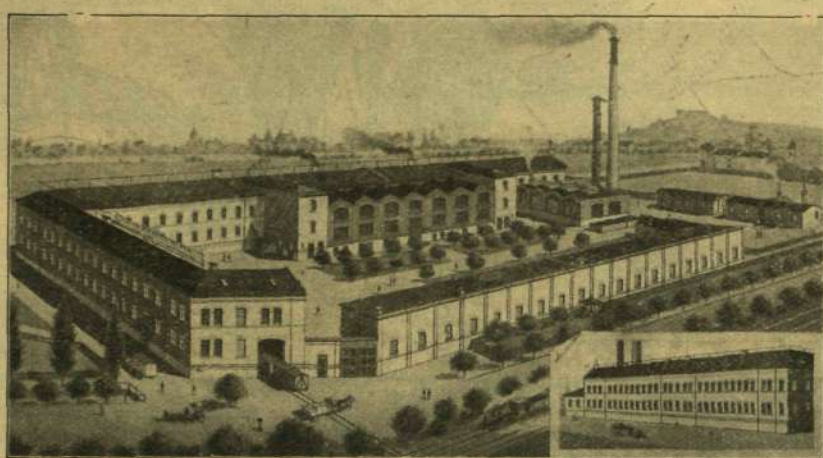
Utolsó regényében megvannak a nagy író összes fényes tulajdonságai teljes frissességében, tanúbizonyságul annak, hogy Mikszáth alkotó képessége teljességében halt meg. — A három kötetes regény a Rákóczi-kor elején játszódik a tárgya az akkori vármegyei nemesség társalkodása a városi polgárokkal. Anekdotikus epizódok váltakoznak lélektanilag kimélyített rajzzal, a felvidéki tájak gyönyörű leírásaival, kalandos eseményekkel. Mikszáth talán egy regényében sem alkotott meg a pompás humoru alakok akkora sokaságát, mint ebben. Ez a regény a magyar regényírásnak egy korszakát zárja be, de egyúttal tőpontra is juttatja. Mikszáth szelleme utolsót, de fényeset lobban benne, örök időkre elbűsüszva a magyar közönségtől.

Kiadja a FRANKLIN-TÁRSULAT.

Kapható:
LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) R.-T.-nál
Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21. sz.
és minden könyvkereskedésben.

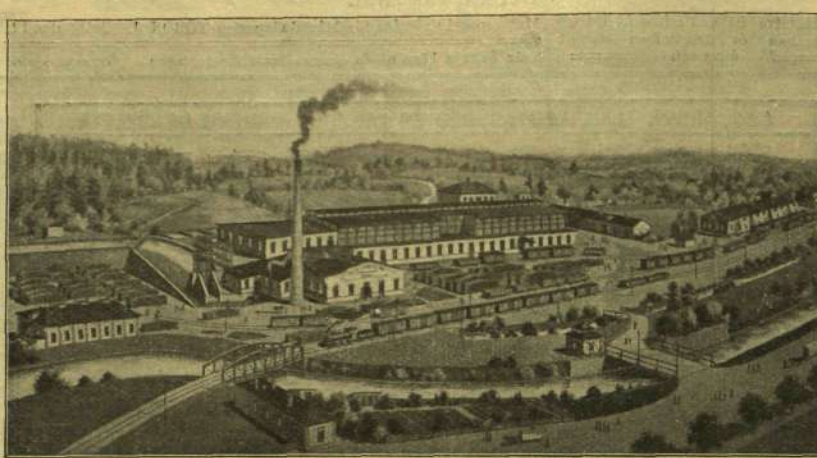
David Károly és Fia dobozgyára.

Doboz-, papíráru- és szab. fémkapocs-gyár Budapest

Napi gyártás **500,000** doboz, — 150 lóerőre berendezett gép. — 500 munkás.

Faanyag- és lemezgyár Bikáson (Zólyom-mégye)

Évente 200 vagon szürke, barna és fehér lemezt. 500 lóerős gép vizierőre. 300 lóerős gőzgép. 200 munkás.

Sürgőnyezim:
CAATONAGE

Közp. iroda: Budapest, I., Mészáros-utca 58.

Telefon:
41-48. szám.

Legfinomabb **HAOKER-féle**

CHINA-EZÜST

evőeszközök, teljes készletek, gyertya-tartók, szivargarnitúrák, jardinierek, kávé-, tea-, mokka- és likőrkészletek stb. dus választékban

Kényelmes havi lefizetésre

AUFRECHT és GOLDSCHMIED utóda

ELEK és Társa R.-T.

Budapest, IV., Károly-körút 10.

Képes kínálati-jegyzék kíváncsiakra ingyen.

HALTENBERGER BÉLA

Ruhafestő-, vegytisztító- és gőzmosó-gyára **KASSA**

ruhákat, felöltőket, télikabátokat, mindennemű ruhamezőket a legzebben tisztít és fest. — Gallérok, kézfélék hófehérre tisztítanak. — Alapítási év 1810.

228. számú brosúra ingyen.

A legértékesebb fedőanyag a
czement tetőcserép

homok és cementből, mely legúj-
tányosabban a Dr. Gaspary-féle
gépeken készül.

A legvédelmező homokértékelítéshez
szükséges összes gépeket és formákat
falitégla, ürtömbök padlólapok csövek
lépcsőfokok, vályuk előállítására készít

Dr. Gaspary & Co.

Ma. kranstűt. Leipzig mellett.
Különleges gépgyár. Kérjük gyárunkat meglátogatni.

A **MARGIT-CREME** a főrangú hölgyek kedvenc
szépség-szere, az egész világon el van terjedve.
Páratlan hatása szerencsés összerendelésében rejlik, a bőr
azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt
érezhető.

Mivel a **MARGIT-CREME** utánozzák és hamisít-
ják, tessék eredeti védjeggyel lezárt dobozt elfogadni, mert csak
ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget.
A **MARGIT-CREME** aralmasan, zsírtalan, vegy-
iszta készítmény, a mely a különböző általános feltűnést kelti.

Ara 1 K. Margit-szappan 70 fill. Margit-poudre 1'20.
Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.
Kapható minden gyógyszerár. illatsz. és drogu-bizletben.

TÖRLEY

TALISMAN CASINO-RÉSERVÉ

A legjobb és legolcsóbb hajfestőszer
a Czerny-féle Tanningene

hetedik elárt. "soda nem fog. Ara 5 korona.
Levelezni: Wien, XVIII. Karl Ludwigstr. 4.
Raktár I. Maximilianstrasse 9.

Szépsége

sokkal tovább tart, ha állandóan
Czerny-féle keleti Rózsatejet használ. Az ára 2 kor.
A hozzávaló Balsamszappan 60 fillér.

A Czerny-féle Osan

a legjobb a fogaknak és a szájaknak.
Osan-szájvíz 1 korona 80 fillér, Osan fogor 90 fillér. — Kapható
gyógyszertárakban, drogeriákban és illatszertárakban.

KÖHÖGÉS

rekedség és hurutos bántal-
mak ellen használgon valódi

Réthy-féle pemetefücsukorkát

Ára 60 fillér.

Gyógyszertárakban és drogeriákban kapható.

Réthy névre ügyelni tessék.

ALAPITVA 1865.

HECKENAST

GUSZTÁV

ZONGORATERMEI

Bpest, csakis Gizella-tér 2.

IBACH-ZONGORÁK

egyedül képviselő

Telefon.

IBACH-zongorát játszanak és ajánlanak:
Backhaus, Dohnányi, Pugno, Alice Ripper, Sauer, Stefaniay stb.

"FAMOS"

legjobb és legolcsóbb uti palack

vadászoknak, turistáknak, betegeknek
stb. különösen alkalmas! — "FAMOS"
legújabb palack italok hidegen vagy
melegen tartására! — Hideget hide-
gen, meleget melegen tart 24
órán át minden előkészület nélkül!
Legfinomabb műbőr burkolattal, szolid
és tartós kivitelben, lecsavarható ku-
pakkal, mely ivópohárnak használható.

Árak: 1/4 liter 8 korona, 1/2 liter 10 korona, 1 liter 18 korona.

Főraktár

Keleti J. orvosi műszer és betegápolási cikkek gyára
Bpest, IV/2., Koronaherceg-u. 17/1.

7. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, FEBRUÁR 12.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Évesre — 20 korona.
Félévesre — 10 korona.
Negyedévesre — 5 korona.

A "Világkronika"-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott vitellő is csatolandó.

RAFFAEL FRESKÓI NÉGYSZÁZ ÉVESEK.

JANUÁR HAVÁBAN érdekes ünnepségnek volt
színhelye az örök város: Raffael egyik nagy
alkotásának, a Segnatura terem freskóinak
négy százévesztendő jubileumát ünnepelték. Az
ünnepélyt a "Congregazione degli Virtuosi", a
világnak legrégebbi művészeti egyesülete ren-
dezte a Pantheonban, hol egy szép renaissance-

kori oltár mellett nyugszanak a nagy festő
földi maradványai. A sírját jelölő igénytelen
márványtábla fölé bronzból készült babérko-
szorút helyeztek el s nem hiányzott az ünnepi
beszéd sem, mely egyrészt lelkes szavakkal
emlékezett meg az évforduló jelentőségéről,
másrészt büszkén hivatkozott arra, hogy Raffael
mintegy új feltámadását éli napjainkban, mi-
dön a präraffaeliták harczi lármája már régen
elhangzott és jelszavait az ő saját fejlődésük

hazudtolta meg leginkább, midőn viszont Raffael
művészete újra lelkes és komoly méltánylókra
talált.

A Stanza della Segnatura kifestése első műve
volt Rómában Raffaelnak; 1508-ban telepedett
itt meg, II. Julius meghívását alighanem honfi-
társa és rokona Bramante, a nagy építőmester
eszközlötte ki számára. A boltíves terem, mely-
nek dekorálását reá bízták, a pápai palota
V. Miklós építette részének emeletén van és

AZ ATHÉNI ISKOLA.

RAFFAEL FRESKÓI A Vatikán SEGNAURA TERMÉBEN.